MGSM's Arts, Science & Commerce College Chopda

Cover page, Content page and First page with ISBN Numbers etc of Papers Sought in the DVV Findings for the Year 2015-16

KNJST-2015 Vol.-I
ISBN : 978-93-81432-97-6

Kamla Nehru Journal of Science and Technology

Volume - I

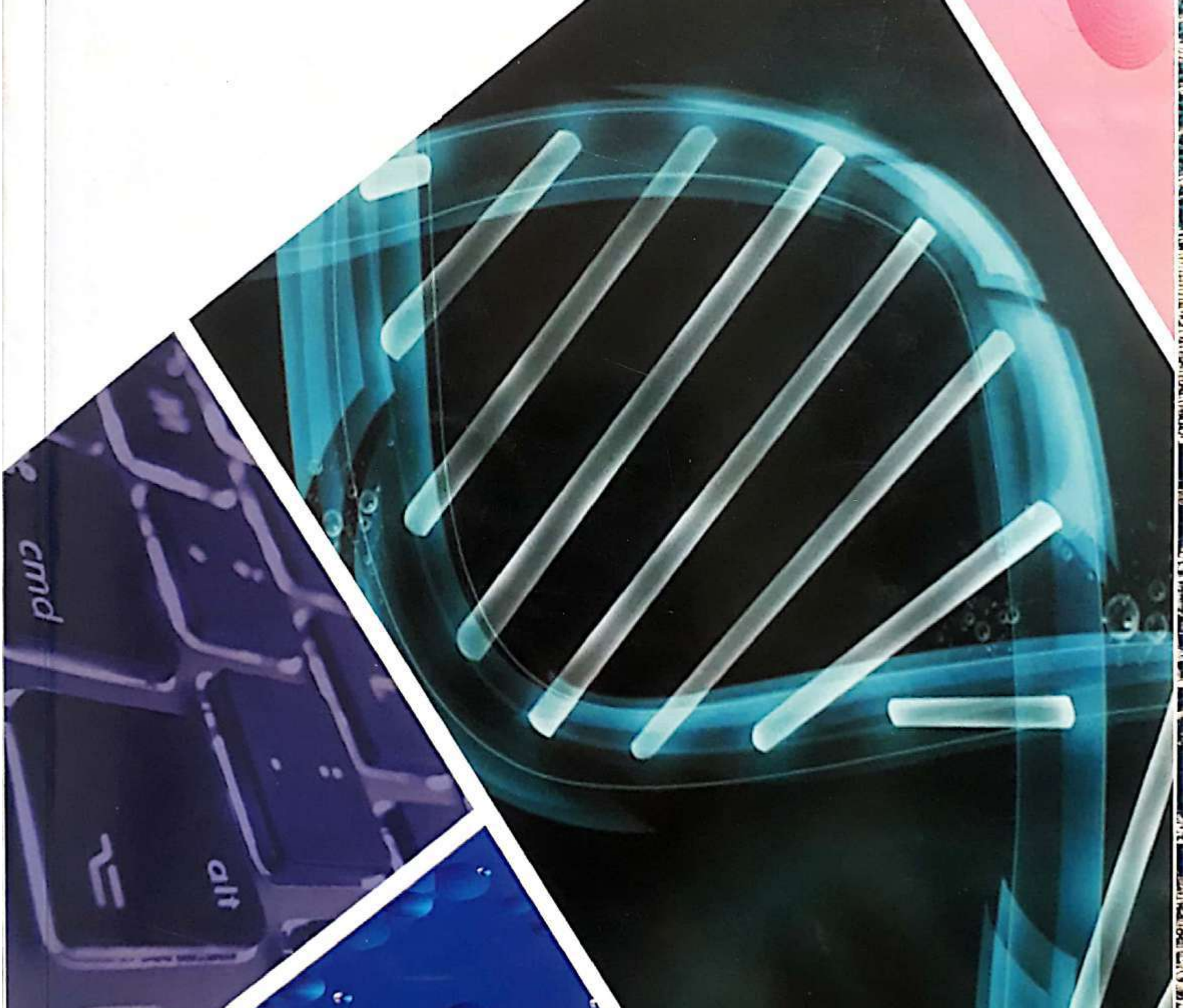

Kamla Nehru Mahavidyalaya
'A' Grade Reaccredited by NAAC
Sakkardara Chowk, Nagpur - 440 009.
Website : www.kamlanehrucollege.ac.in
Email : KNJST15@gmail.com

Scanned by CamScanner

CONTENTS

Sr. No.	Paper	Author	Page No.
1	Studies on Extraction of Lycopene By Solid Solvent Extraction	Mr. R.B. Tupe, Mr. S.M. Patil, Dr. B.K. Sakhale	1
2	Thermoelastic Problem in A Rectangular Plate With Heat Generation	Madhavi V. Khandait	6
3	Thermo Gravimetric And Optical Studies of Zno-PANI Nanocomposite Material	A.K.Barve, S.M.Gadegone, M. R. Lanjewar, R.B.Lanjewar	14
4	Synthesis of Nanosized Chromium Substituted Copper Spinel Ferrite.	A. S. Kakde, M. J. Gothe, A. D. Deshpande, K. G. Rewatkar, P. S. Sawadh.	21
5	IR, DTA Studies of Sodium Substituted High Tc Oxide Superconductors	D. S. Choudhary	26
6	Synthesis and Magnetic Characterization of Galium-Cobalt Substituted Ca-Hexaferrites	C.L. Khobaragade, M.N. Giriya, S. V. Soni	30
7	Ultrasonic Velocity and Density Characterization of Milk Adulterated With Sodium Carbonate (Na_2Co_3)	Prakash D. Wankar	35
8	Development of Virtual Experiment on Sequential Logic Circuits	Bhaskar Y. Kathane, P. B. Dahikar	39
9	Wireless Heartbeat Patient Monitoring on General Intensive Care Unit (Icu)	K. Y. Rokde, S.S.Shende, P.B.Dahikar, S. M. Ghatole	46
10	Digital Weighing Scale Using Wireless Technology for Cost Standardization	Kunal D.Gaikwad, Dr.P.B.Dahikar	55
11	Zigbee: A Wireless Communication Network	S. M. Ghatole, K. Y. Rokde1, P. B. Dahikar	62

Scanned by CamScanner

12	Recent Advances in Applications of Biotechnology	Arti Shanware	67
13	In-Vitro Micropropagation in Sesamum Nigrum	Moghe Sandhya, Megha Diwate, Dakhore S, Laud Dipti, Bansod Ishani, Ade Gauri, Padole Mithun	72
14	Algal Flora's Relation With Physico-Chemical Properties of Vegetable Field Soil of Nagpur	Vaishali Charjan, J.L.Tarar	77
15	To Detect The Prevalence of Sickle Cell Disease Amongst Students of Hislop College Nagpur, Coming From Various Regions of India	Hemlata A. Job	83
16	Study of Clove Oil As Antimicrobial Agent Against Cosmetically Important Microorganisms	K. Misar, S. Kulkarni, V. Meghre, A. Chandak	96
17	Survey on Plastic Waste Disposal Methods	M.A. Chandak, A.M.Chandak	101

Scanned by CamScanner

DIGITAL WEIGHING SCALE USING WIRELESS TECHNOLOGY FOR COST STANDARDIZATION

Kunal D.Gaikwad[1] Dr.P.B.Dahikar[2]

[1]Department of Electronics, University Campus, RTM Nagpur University, Nagpur

[2]Department of Electronics, Kamla Nehru Mahavidyalaya, Nagpur

ABSTRACT

The Measurement of mass or weight is a fundamental part of the several industries. So design digital weighing scale system that is capable for this type of measurement with wireless technology. This wireless technology is used to maintain cost standardization; this should not vary from region to region. The three IEEE Wireless technologies standard i.e. IEEE 802.15.1 Bluetooth, IEEE 802.15.4 ZigBee and IEEE 802.11 Wi-Fi giving brief introduction about its feature and parameters. This paper gives the idea about the three wireless technologies that should be suited in embedded system .This research work introduced a new method of weight measurements. The load cell, Analog to digital Converter/Amplifier/digitizer board is used in this research work are available in market on commercial basis. This paper gives the general idea about new implementation of weight measurements system based on Amplifier/ADC/Digitizer board and wireless protocols that is used embedded system. This research work has advantage of simple design and errorless, high accuracy measuring systems. The main theme of this paper is not varying the cost from section to section and giving billing of proper quantity for proper quality using wireless technology.

***Keywords:** load cell strain gauge, load measurement, analog to digital converter, personal computer. Wireless protocols, Bluetooth, ZigBee, Wi-Fi.*

INTRODUCTION

Measuring weight is a vital and essential part of many industrial and commercial purposes. It is very difficult to measure weight with proper accuracy because of errors, so that it causes many losses like customers revenue. For accurate and errorless weight measurements are to use load cell. A load cell is a transducer that is used to convert a force into electrical signal. The sensor used in weighing scale which gives out digital output is load cell. This conversion is indirect and happens in two stages. Through a mechanical arrangement, the force being sensed deforms a strain gauge. The strain gauge measures the deformation (strain) as an electrical signal, because the strain changes the effective electrical resistance of the wire. A load cell usually consists of four strain gauges in a Wheatstone bridge Configuration. Load cells of one strain gauge (Quarter Bridge) or two strain gauges (half bridge) are also available. The load cell provides an output voltage depending on the load placed on it. This cell is one of the most important applications of a strain gauge (SG) in an industrial environment. The main theme of this research work is to display how much load is placed on the cell with accuracy and with a new technique. The figure1.Shows the overall schematic idea of the load measurement system.

Scanned by CamScanner

मराठी वाङ्मयातील नियतकालिकांचे

साहित्य प्रवाहांना योगदान

संपादक - प्रा. डॉ. तुषार चांदवडकर

मराठी वाङ्मयातील नियतकालिकांचे साहित्य प्रवाहातील योगदान

प्रकाशक व मुद्रक
श्री. रंगराव पाटील
प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रतापनगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,जळगाव-४२५००१.
☎ (०२५७) २२३५५२०,२२३२८००
Website : www.prashantpublications.com
E-mail : sales@prashantpublications.com

प्रथमावृत्ती : १६ ऑक्टोबर, २०१५

ISBN : 978-93-85019-57-9

© लेखकाधीन

अक्षरजुळणी
प्रशांत पब्लिकेशन्स

मूल्य : ₹ ४९५/-

या पुस्तकाचे सर्व अधिकार लेखकाधीन असून, या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, तक्ता किंवा तत्सम संकल्पना यांची कोणत्याही प्रकारे नक्कल करणे किंवा यांत्रिकी साधनांनी फोटोकॉपी, रेकॉर्डिंग करणे कायद्याने गुन्हा असून, असे आढळून आल्यास तत्काळ कारवाई करण्यात येईल.

११. मराठी वाङ्मयीन नियतकालिकांचे साहित्य प्रवाहांना योगदान १०३
प्रा. महेश हरिभाऊ बनकर

१२. मराठी वाङ्मयीन नियतकालिकांचे योगदान १०८
प्रा. डॉ. विजया पाटील

१३. मराठी नियतकालिकांचे शैक्षणिक व सामाजिक प्रबोधनातील योगदान ११२
प्रा.प्रेमसिंग मानसिंग गिरासे

विभाग २
वाङ्मय प्रकारांना मराठी नियतकालिकांचे योगदान

१४. कविता वाङ्.मय प्रकारास विविध नियतकालिकांचे योगदान ११७
प्रा.डॉ.सुरेखा सिताराम बनकर

१५. वाङ्मयीन नियतकालिके आणि मराठी कथा १२२
प्रा. डॉ. जगदीश आवटे

१६. 'कथा' या वाङ्मय प्रकाराला नियतकालिकांचे योगदान १२७
वैशाली शांताराम जाधव

१७. निबंध वाङ्मयाला मराठी नियतकालिकांचे योगदान १३२
प्रा. डॉ. एस. ए. इंगळे (गिरी)

१८ कविता व काव्यसमीक्षेला मराठी नियतकालिकांचे योगदान १३७
डॉ. गणेश मालटे

१९. मराठी कवितेत लघुनियतकालिकांचे योगदान १४३
प्रा. डॉ. समिता जाधव

विभाग ३
विविध वाङ्मयीन नियतकालिकांचे योगदान

२०. मराठी नियतकालिकांचा इतिहास व विविध ज्ञान विस्तार व करमणूकचे वाङ्मयीन योगदान १४९
डॉ. सुरेश विनायक जाधव

२१. 'दर्पण' नियतकालिकातील सामाजिक लेखनाचे महत्त्व १५५
पंकज सदाशिव शिरसाळे

२२. वाङ्मयीन निर्मितीत 'निबंध चंद्रिका' या नियतकालिकाचे योगदान १६०
प्रा. मधुचंद्र लक्ष्मण भुसारे

वाङ्मयीन निर्मितीत 'निबंध चंद्रिका' या नियतकालिकाचे योगदान

प्रा.मधुचंद्र लक्ष्मण भुसारे
सहाय्यक प्राध्यापक,
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय,
चोपडा जि. जळगांव.

प्रस्तावना-

'निबंधचंद्रिका' या नियतकालिकाचे संपादक श्री.रा.भि. जोशी हे होते. विष्णुशास्त्री चिपळूणकर आणि रा.भी. जोशी यांचे एकमेकांशी मित्रत्वाचे नाते होते. विष्णूशास्त्री यांची प्राणज्योत मालविल्यानंतर चाहत्यांच्या अपेक्षेनुसार श्री.रा. भि. जोशी यांनी काही तरुणांच्या मदतीने १८८३ सालापासुन 'निबंधचंद्रिका' हे नियतकालिक सुरू केले. विष्णुशास्त्री चिपळूणकरांच्या स्मरणार्थ हे नियतकालिके सुरू केलेले दिसते.

'निबंधचंद्रिका' या नियतकालिकाचा पहिला अंक जाने १८८३ व शेवटचा अंक डिसेंबर १८८६ ला प्रकाशित केला गेला. निबंधचंद्रिकाच्या मुख पृष्ठावर सन, महिना, अंक क्रमांक व मुद्रकाचा उल्लेख आहे. मात्र संपादकाचे व प्रकाशकाचे नाव नाही. दाते नियतकालिक सुची (प्रथमखंडामध्ये) याबदद्ल माहिती दिली आहे. ती अशी -संपादक (सरकारी नोंद) रामचंद्र भिकाजी जोशी, प्रकाशन- शंकर सदाशिव शेटये, पुणे. या अंकाचे मुद्रण मात्र मुखपृष्ठावरील माहितीवरुन वेगवेगळया छापखान्यात झालेले दिसते. अंक १ ते १४ बकुल छापखाना- रत्नागिरी व अंक २२ पासून ४८ पर्यत ज्ञानप्रकाश छापखाना, पुणे. किम्मत चार आणे. वर्षाची आगाउ वर्गणी रु. २.८ आणे अशी असल्याचे दिसते.टपाल हांशील आणे. अंकात पृष्ठे ३२, आकार ८.६ ५.८ मुख्यपुष्ठाचा कागद पातळ असून, हिरवा, तांबडा इ. अनेकरंगी आहे. त्या काळच्या पध्दती प्रमाणे निबंधचंद्रिकेच्या मुख्यपृष्ठावरील ब्रीदवाक्य समर्पक असल्याचे दिसते.

विरम तिमीर साहसाद युष्माद
यदि रविरस्तमित : स्वतस्ततः किम्
कलयासि न पुरो महामहोभिर
क्षुतिनिधिरभ्युदयत्यय शशांक :

वरील ब्रीदवाक्यविषयी अनेक तत्पर वाचकांनी नोंद घेतलेली व कौतुकही केलेली असल्याचे दिसते. या नियतकालिकांत भाषा शोधन, इतिहास शोधन, जुन्या

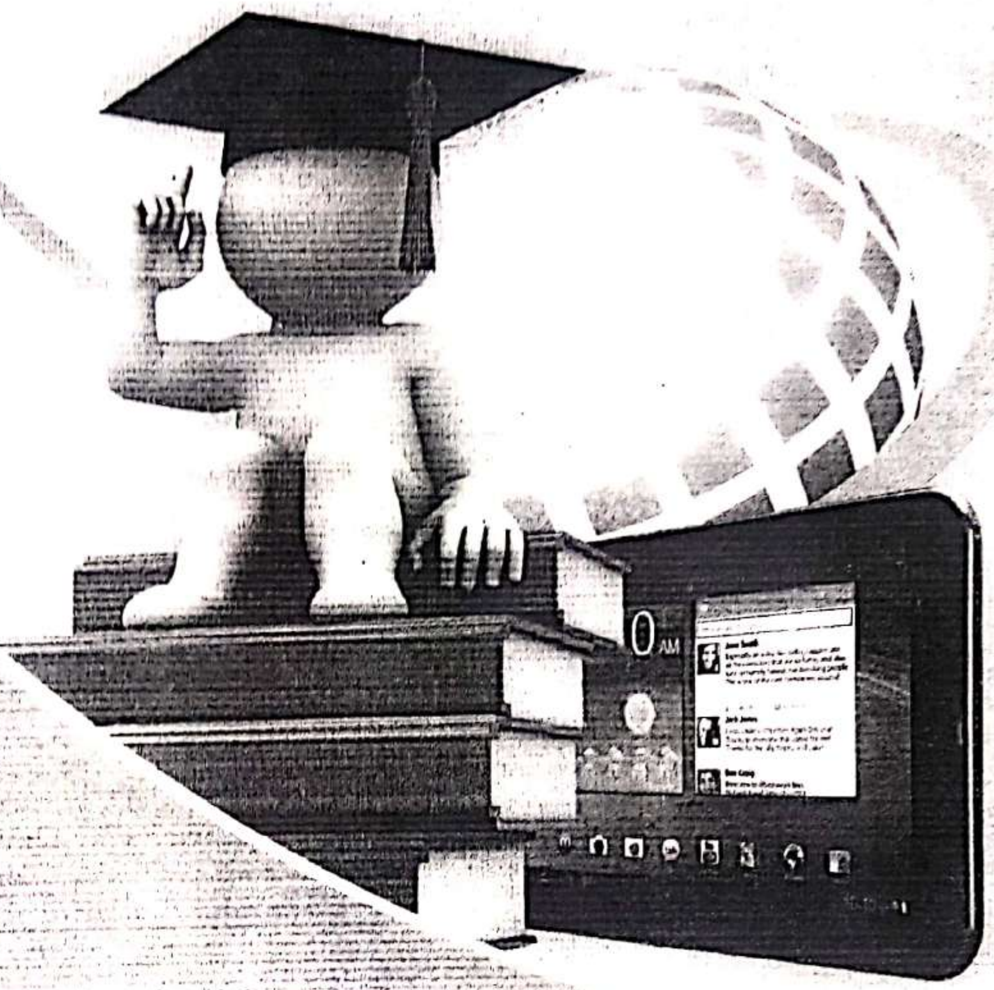

The Present Scenario Of Indian Higher Education System:

Strength, Weakness, Opportunities and Threats

SWOT - 2015

Prin.Dr. A.N. Patil
Prof. S.P. Jadhav
Prof. R.D. Patil

Scanned with CamScanner

UGC Sponsored National Level Conference
The Present Scenario of Indian Higher Education System
SWOT - 2015

■
ISBN : 978-93-85019-20-3

■
Copyright © 2015, Satpuda Shikshan Prasarak Mandal's
Vasantrao Naik Arts, Science & Commerce College
Shahada Dist- Nandurbar

■
Publisher & Printer :
Prashant Publications,
3, Pratap Nagar, Dnyaneshwar Mandir Road,
Near Nutan Maratha College, Jalgaon-425001.
Ph. No. 0257-2235520, 2232800.

■
Typesetting
Prashant Publication

■
Price : ₹ 450/-

All rights are reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission of the publisher.

The authors are solely responsible for the content of the papers compiled in this volume. The publishers or organizers do not take any responsibility for the same in any manner. Printed from the Camera ready copy provided by the editors.

Scanned with CamScanner

उच्च शिक्षण आणि भाषांतर

डॉ. के. एन. सोनवणे,
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय,
चोपडा जि.जळगाव.

उच्च शिक्षण घेणाऱ्यांचे प्रमाण सन २००६-१७ अखेर एन.के.सी.च्या मते ७ ते १० टक्के एवढे होते. ते प्रमाण २०१५ अखेर १५ टक्के होण्यासाठी विद्यापीठांची संख्या १५०० पर्यंत अशी शिफारस करण्यात आली होती. उच्च शिक्षणाच्या या भूमिकेतून भाषांतर कारांची संकल्पना सॅम पित्रोदा यांनी मांडली. भारताचे रुपांतर ज्ञानवान समाजात करण्यासाठी सॅम पित्रोदा यांच्या मते हजारो भाषांतर कारांची गरज आहे. तेच लोक वैज्ञानिक तांत्रिक औद्योगिक क्षेत्रातील ज्ञान सामान्यांपर्यंत पोहचविते. दक्षिण आशियात भारतीय भाषांचा परीचय होईल यासाठी राष्ट्रीय भाषांतर कार्यक्रमाची गरज आहे.

भारतीय भाषांचा परिचय होणेसाठी भाषांतराची आवश्यकता आहे. ''भाषांतर म्हणजे एका भाषेतील मजकुर त्याचा आशय आणि अभिव्यक्तीजन्य अनुभव यासह दुसऱ्या भाषेत उतरविण्याची प्रक्रिया होय. म्हणजेच मूळ भाषेतील मजकुर जेथल्या तेथे जसाच्या तसा कायम राहतो. आणि त्याचवेळी लक्ष भाषेत त्याची आरश्यातल्या प्रतिबिंबाप्रमाणे समांतर प्रतिनिर्मीती होते.''[१] एका भाषेतून दुसऱ्या भाषेत ती प्रतिकृती जशीच्या तशी येत असते. भालचंद्र नेमाडे यांच्या मते ''भाषा एका संहीतेचे एका भाषिक सांस्कृतिक आवरणातून दुसऱ्या भाषिक सांस्कृतिक आवरणात स्थानांतर करणारी द्वैभाषिक प्रक्रिया आहे.''[२]

भाषेत भाषांतराला खूप वाव आहे. परंतू भाषांतर लक्षण सांगतांना श्री.म.माटे म्हणतात ''मूळ वस्तूतील सर्वच्या सर्व अभिप्राय प्रसादयुक्त वाणीने अन्य भाषेत सांगणे होय.''[३] रशियन अभ्यासक रोमांन याकोबस ने भाषांतर संकल्पनेचा अधिक मुलगामी आणि व्यापक पातळीवर विचार करुन भाषांतराचे तीन प्रकार मांडले आहे.

१) भाषांतर्गत भाषांतर : स्वभाषेतील अवघड शब्दांची (चिन्हांची) स्वत:ला माहित आलेल्या स्वभाषेतून अन्य चिन्हांच्या आधारे पुर्नमांडणी करणे.

२) आंतर भाषीय भाषांतर : एका भाषेतील अर्थाचे दुसऱ्या भाषेतील अर्थ चिन्हात केलेले भाषांतर होय.

३) आंतर चिन्ह व्यवस्थानिष्ठ भाषांतर किंवा चिनहांतरण : वाचित चिन्हांचे अवाचित चिन्ह व्यवस्थेच्या सहाय्याने केलेले अर्थविवरण होय.

मराठीत भाषांतर विचार मांडला गेला तो मुख्यत्वे पाश्चत्य भाषांतर विचारामुळे महाराष्ट्रावर ब्रिटीशांचे राज्य सुरु झाल्यानंतर मराठीत भाषांतराचे विचार सुरु झाले. प्रारंभी विष्णूशास्त्री चिपळूणकर आणि श्री.म.माटे यांनी भाषांतराविषयी महत्वाचे विचार देण्याचा प्रयत्न केला. चिपळूणकरांनी भाषांतर या निबंधात भाषांतरीत वस्तुचे मुळचे सर्व गुण भाषांतरात असायला हवे. असे विचार मांडले.[४]

भाषांतरकार हा जातीचा असला पाहिजे. असे त्यांचे मत लक्षात येते.

फ्रेंच विचारवंत डोलेट यांनी इस.१५४० मध्ये भाषांतराविषयी ५ तत्वे मांडली.

१) भाषांतरकाराने मुळातील अर्थ वा आशय नीट समजून घेणे आवश्यक आहे.मुळातले संदीग्ध अर्थही तो योग्य ते स्वतंत्र्य घेऊन स्पष्ट करु शकतो.

२) मूळ भाषेचे लक्ष भाषेचे उत्तम ज्ञान भाषांतर कारापाशी असायला हवे.

३) भाषांतरकाराने शब्दश: भाषांतर करणे टाळावे.

Scanned with CamScanner

ISBN : 9788192681382

NAAC Sponsored National Seminar

on

NAAC Re Assessment:
A Time for Institutional Introspection

5th March 2016

Organised By

Internal Quality Assurance Cell (IQAC)

Kamla Nehru Mahavidyalaya

Sakkardara Square, Nagpur-440024

Scanned by CamScanner

Contents

The Role of Students in Institutional Quality Assurance: Is it asking for Too Much from Too Many? 01

Dr. Prantik Banerjee

Naac Peer Team Visits: Critique and Recommendations 06

Dr. Supantha Bhattacharyya

Role of Quality Management Strategies in Academic and Administrative Aspects 09

S. M. Ghatole, Dr. P. B. Dahikar

Quality Legal Education and Role of Law Schools 14

Dr. Archana Gadekar

Social Media in Teaching-Learning to Enhance Quality in Higher Education 19

Dr. Kavita P. Kanholkar, Prof. Mahedrakumar M. Meshram

Threats, Difficulties and Constraints Faced by Private Schools of Nagpur in the Maintenance of Institutional Quality - with Respect to Training & Development Programmes 23

Uma Venkat Raman

A Study of Threats, Difficulties & Constraints Faced by Educational Institutions in Providing Quality Financial Literacy 28

Parveen Kaur Bal

A Study of Parental Awareness about the Quality in Higher Education of Students in Women's Colleges Affiliated to RTM Nagpur University 33

Dr. Mrs. Geeta D. Hiranwar

Advancement of ICT: Changing Mindsets in Education 39

Dr. Snehal Fadnavis

Innovative Practices in Teaching, Learning and Evaluation : Benchmarks for Excellence 42

Swati Kathaley

Role of Administrator in Facilitating Quality 48

Dr. Sadana Lanjeewar

Administrator's Role in Technology Integration 51

Sumita N. Rao, Mayuri A. Chandak, Aditi S. Pandey

Scanned by CamScanner

Social Responsibility and Extension Activities 54
S. Vijay Kumar

Role of Stakeholders and Quality Enhancement 57
Pranjali Kane

Role of College Management: Quality Enhancement in Higher Education 60
Varsha R. Bhujbal

Optimization of Resources and Infrastructure for Students' Progression 65
Rajesh M. Kose

A Novel Role of IQAC as Catalytic Agent in Quality Improvement of Higher Education 70
Dr. Kunal D. Gaikwad, Dr. P.B. Dahikar

"Assessing Employability Skills in Graduate Students Progression" 74
Roshan A. Kakde, Suziya Khan, Tilak Sahu, Dikshita Bhisikar

Improvement of Language in Higher Education 82
Dr. Chetna Pathak

Role of Stakeholders in Quality Enhancement 84
Dr. Hitendra B. Dhote

Research as a Pedagogical Tool: an Experiment in Symbiotic Use of Research in Teaching-Learning Process 88
Shirin Badar

Constraints in Maintaining Institutional Quality 92
Dr. Mrs. Varsha Thakre

The Role of IQAC in Quality Sustenance and Enhancement 95
Dr. Suchita Marathe, Dr. Charuta Joshi

Challenges for the Quality Improvement in Educational Institutions 100
Dr. Premala Anil Kumar

A Study of Threats, Difficulties and Constraints in Maintaining Quality of Educational Institution 103
Dr. Medha Kanetkar

Institutions of Higher Learning: Basics for New Footprints 109
Dr. Shailesh Bahadure

Scanned by CamScanner

A Novel Role of IQAC as Catalytic Agent in Quality Improvement of Higher Education

[1]Dr. Kunal D. Gaikwad, [2]Dr. P.B. Dahikar

[1]Asst. Professor, Department of Electronics
Arts, Science & Commerce College Chopda, Dist. Jalgaon
[2]Asso.Professor, Vice Principal & Head, Department of Electronics
Kamla Nehru Mahavidyalaya Nagpur.

1. The quantitative and qualitative expansion of higher education system

Our education system is compared with worldwide education system. Regular courses in the faculties of Arts, Commerce & Science need some efforts to improve in quality for Global Competencies among Students. So Government has formed 'National Assessment Accreditation council (NAAC)'. NAAC has the task of performance evaluation, assessment and accreditation of universities and colleges in the country. It also motivates the academic environment for promotion of quality of teaching-learning and research in higher education institutions. After completion of first accreditation segment of universities and colleges, NAAC planned for establishing Internal Quality Assurance Cell (IQAC) for monitoring the efforts towards sustenance and enhancement of quality of education as per the guidelines of NAAC. The prime task of the IQAC is to develop a system for conscious, consistent and catalytic improvement in the overall performance of institutions.

2. Quality

Quality Education is a significant need and a matter of concern. Quality and excellence should be the vision of every higher educational institution. At present, Higher education Institutes are facing a challenge of improving and achieving a quality education. Quality Education can be defined in terms of excellence, perfection, standards and competencies for work, consistency and relevance. Quality education provides solution to social problem, but if the quality education is not certain, then it, itself is a problem. The quality thinkers provide quality services and quality products. Quality is system improvement. It is not a one shot affair. It is an unending journey to improve the quality of our accredited institutions. Every stakeholder of higher education like the management of institution, the teachers, the students and IQAC have to play a vital role. Internal Quality Assurance Cell introduced by the NAAC is the powerful instrument to enhance the quality in the educational institutions.

3. IQAC

The National Assessment and Accreditation Council (NAAC), Bangalore proposes that every accredited institution should establish an Internal Quality Assurance Cell (IQAC) as a post-accreditation quality sustenance measure. Since quality enhancement is a continuous process, the IQAC will become a part of the institution's system and work towards realisation of the goals of quality enhancement and sustenance. The work of the IQAC is the first step towards internalization and institutionalization of quality enhancement initiatives. So during the post-accreditation period, it will channelize all efforts and measures of the institution towards promoting its holistic academic excellence. IQAC is meant for planning, guiding and monitoring Quality Assurance and Quality Enhancement activities of the college. Recognizing the importance of such institutional Quality System the U.G.C has taken decision to provide

Scanned by CamScanner

The Need for Assessment of Student Learning 113
Dr. Sajimol George

NAAC's Model of Assessment: Why indispensable to Develop Quality Culture in HEIs 118
Dharmapal B. Fulzele

The Role of ICT in Higher Education 123
Dr. Prachi Dilip Deshpande

Role of Administrators in Meeting Commitments through Academic and Administrative Audit 129
Dr. Manish B. Vyas, Dr. Pratap M. Chauhan

Role of ICT in Higher Education 136
Mrs. Parineeta Harkare

Role of Stake Holders in Quality Enhancement 140
Dr. Maithili S. Barahate, Prof. R.A. Puranik

Governance in Education to Improve the Performance of Higher Education 143
Samir M. Bagade

"Role of HR in Improvement of Institutional Quality with Reference to Fringe Benefits" 145
Srinivas S. Challuri, Dr. Rajesh W. Vaidya

Rise of Smartphone: A New Tool for ICT Learning in Higher Education 150
H.S. Ahamad

Internal Quality Assurance Cell (IQAC): A Paradigm to Foster Quality in Higher Education 155
Mr. Ashwin M. Patil

Optimization of Resources for Students' Progression 159
L. S. Bhagat

ICT Dynamics in Overall Institutional Functioning 165
Dr. Archana Dadhe

संस्थात्मक कार्याला गतिमान करण्यासाठी माहिती व संप्रेषण तंत्रज्ञानाचे (ICT) योगदान. 171
सहा. प्रा. सचिन एस वेरूळकर

Scanned by CamScanner

खान्देशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्राचार्य, डॉ. संभाजी देसाई

प्रशांत पब्लिकेशन्स

खानदेशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्रकाशक व मुद्रक । **श्री. रंगराव पाटील**
प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नुतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,
जळगाव ४२५००१.
☎ (०२५७) २२३५५२०, २२३२८००

वेबसाईड । www.prashantpublications.com
ई–मेल । prashantpublication.jal@gmail.com
प्रथम आवृत्ती । ६ मार्च २०१६
आयएसबीएन । 978-93-80638-21-8
© संपादकाधीन
अक्षरजुळणी । प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव.
मूल्य । ₹ १९५/–

या पुस्तकातील सर्व शोधनिबंध लेखकाची मौखिक परवानगी ग्राह्य धरुनच हे शोधनिबंध एकत्रित करण्यात आलेले असून, शोध निबंधातील मते ही प्रत्येकाची वैयक्तिक मते असून त्या मतांशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुर्नप्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक आणि प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

अनुक्रमणिका

१. बहिणाबाईची वास्तववादी कविता.......................१
डॉ.संजय कांबळे

२. भालचंद्र नेमाडे यांचे भाषांतरविषयक विचार.......................५
प्रा.मुतवल्ली मैजोद्दीन मैनोद्दीन

३. संत मुक्ताबाईच्या ताटीच्या अभंगातील मानवतावाद.......................१०
प्रा. डॉ. हरिदास देवीदास आकोटकार

४. उत्तर खानदेशच्या साहित्यिकांची परंपरा.......................१६
प्रा. डॉ. के. के. अहिरे

५. ना. धो. महानोर यांची गीतकाव्ये.......................२०
प्रा. डॉ. आशालता पांडूरंग महाजन

६. बहिणाबाईंच्या कवितेतील समाजदर्शन.......................२८
प्रा. डॉ. भारती अशोक बेंडाळे

७. खानदेशकन्या बहिणाबाई चौधरी.......................३३
प्रा. डॉ. शकुंतला एम. भारंबे

८. बहिणाबाईच्या कवितेतील निसर्गदर्शन.......................३९
प्रा. डॉ. आनंदा बाबुराव सोनवणे

९. खानदेशातील दलित समाजसुधारक आणि वृत्तपत्राचे सेवाकार्य....४५
डॉ. सुषमा विश्वरत्न तायडे

१०. बहिणाबाई चौधरी यांच्या काव्यातील शेतकरी जीवन.............५१
डॉ.किशोर एन.सोनवणे

११. कवी आंधळे यांची गझल : काही विचार.......................५६
प्रा.डॉ.किशोर मंगेश पाटील

१२. खान्देशातील बहिणाबाईच्या सामाजिक कवितातील समाज दर्शन....६१
प्रा. प्रेमसिंग मानसिंग गिरासे

१३. खान्देशी साहित्यातून घडणारे निसर्ग दर्शन.......................६४
प्रा.आत्माराम तुकाराम चिमकर

१४. पुरुषोत्तम पाटील यांच्या कवितेतील स्वच्छंदतावाद..............७०
प्रा. प्रकाश घनराज सोनवणे

१५. वाहरु सोनवणे यांच्या कवितेतील आदिवासी जाणिवा...........७५
प्रा. माणिक माधव बागले

बहिणाबाई चौधरी यांच्या काव्यातील शेतकरी जीवन

डॉ.किशोर एन.सोनवणे
मराठी विभाग प्रमुख
म.गां.शि.मं.संचालित कला, शास्त्र
व वाणिज्य महाविदयालय चोपडा.

बहिणाबाई चौधरी एक प्रतिभावंत कवयित्री होत्या त्यांच्या काव्यात प्रतिभेचे सर्व स्पर्शित्व जाणवते. त्यांच्या निसर्ग कवितेतून शेतकरी जीवनाची विविध वळणे कळतात. ''बहिणाबाई चौधरींनी आपल्या कवितेत शेतकरी जीवन अचुकपणे टिपले आहे. या शेतीच्या कविता बहिणाबाईच्या अवघा निसर्गानुभव जिवंत करतात. शेतीच्या साधनांपासुन तर पेरणी, कापणी, रगडणी, उपणणी या सर्व शेतीच्या कष्टाच्या व नीरस गोष्टींमध्येही बहिणाईची प्रतिभा काव्य बघते आणि कष्टाच्या कामांचे त्या काव्यमय पध्दतीने वर्णन करतात''[१] या मताप्रमाणे बहिणाबाई हया अनुभवाने शेतकरी होत्या. कारण शेतीचे देखील एक शास्त्र असते. बहिणाबाई सारख्या जन्मजात शेतकऱ्याना हे शास्त्र अनुभवाने अवगत झालेले होते. ''शेतीची साधने'' या कवितेत त्या म्हणतात.

''सरत सरत करे पेरत पेरत
मोघडा मोघडा पेरनीचा चवघडा
पांभर पांभर मांघे धारये झांबर,
कोयप कोयप निंदाईले सोप सोप
आऊत आऊत आला कमाईले ऊत
तीफन तीफन व्हये शेताचं मापन
चाहूर चाहूर आता सरलं काहूर
नागर नागर सर्व्या सुखाचं आगर''[२]

या कवितेतून शेतीतील अवजारे कशी कामात येतात व त्यांचे कार्य काय ? हे ते सांगतात. एखादया कवीला फक्त शेतकरी जीवन कळेल व खऱ्या शेतकरी कवीला त्याच्या अनेक बारिक सारिक माहिती असते. याचं हे जीवंत उदाहरण यांच्या कवितेत दिसते.

२१ व्या शतकातील

मराठी साहित्य प्रवाह

प्रा. डॉ. ए.एल. चौधरी   डॉ. के.एन. सोनवणे
डॉ. जे.एस. गिरासे

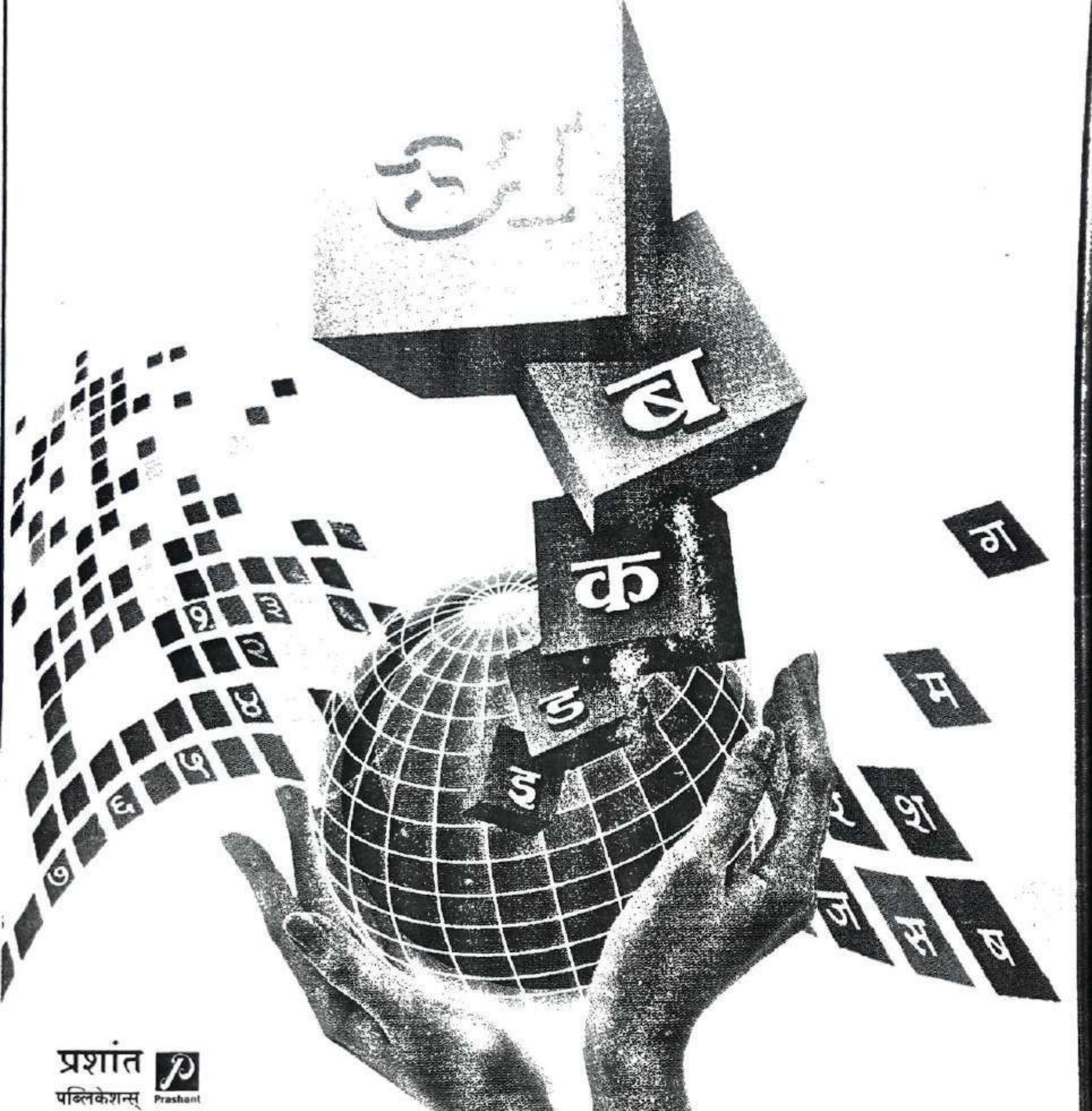

प्रशांत पब्लिकेशन्स Prashant

२१ व्या शतकातील मराठी साहित्य प्रवाह

प्रकाशक व मुद्रक
श्री. रंगराव पाटील

प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नुतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,
जळगाव ४२५००१.
☎ (०२५७) २२३५५२०,२२३२८००
Website : www.prashantpublications.com
Email : prashantpublication.jal@gmail.com

प्रथम आवृत्ती : २५ जानेवारी २०१६

ISBN : 978-93-85019-03-6

© लेखकाधीन

अक्षरजुळणी
प्रशांत पब्लिकेशन्स

मूल्य : ₹ ३५०/-

या पुस्तकातील सर्व शोधनिबंध लेखकाची मौखिक परवानगी ग्राह्य धरुनच हे शोधनिबंध एकत्रित करण्यात आलेले असून, शोध निबंधातील मते ही प्रत्येकाची वैयक्तिक मते असून त्या मतांशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

या पुस्तकाचे सर्व अधिकार अबाधित असून या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, तक्ता किंवा तत्सम संकल्पना यांची कोणत्याही प्रकारे नक्कल करणे किंवा यांत्रिकी साधनांनी फोटो कॉपी, रेकॉर्डींग करणे कायद्याने गुन्हा असून असे आढळून आल्यास तात्काळ कारवाई करण्यात येईल.

दलित साहित्य

२७. शोषितांच्या उत्थानासाठी मृत्यूच्या दारावर पहारा देणारा-'पहारेकरी' १४५
प्रा.डॉ. आशालता पांडूरंग महाजन

२८. दलितकथा कारांच्या कथेतील वाङ्‌मयीन व सामाजिक जाणीवा १५०
प्रा. अरूण डी. मोरे

२९. २१ व्या शतकातील दलित साहित्याचे स्वरुप १५३
प्रा.डॉ.अक्षय किशोर घोरपडे

३०. पहिली स्त्री दुःखाची अभंगगाथा 'माझ्या जल्माची चित्तरकथा' १५८
डॉ. सी.एस.करंके

३१. २१ व्या शतकातील दलित कविता : स्वरूप व आव्हांने १६३
डॉ. नवनाथ दणाने

३२. २१ व्या शतकातील प्रारंभी काळाचे दलित कवितेत पडलेले प्रतिबिंब १७१
प्रा.गौतम बाबुलाल थोरात

ललित साहित्य

३३. ललित साहित्य-स्त्रीवादी कलाकृती- 'मला उद्‌ध्वस्त व्हायचंय' १७७
प्रा.डॉ.सौ.रत्नप्रभा विजय खैरनार

३४. दुर्गा भागवत यांचे ललित गद्य लेखनातील वेगळेपण १८३
प्रा. किशोर आर. पाठक

३५. २१व्या शतकातील मराठी साहित्य प्रवाह आणि बदलती भाषा एक आव्हान १८७
प्रा.डॉ. वसुमती पाटील

आदिवासी साहित्य

३६. २१ व्या शतकातील मराठी आदिवासी काव्य परंपरा १९३
प्रा.एम.एल भुसारे

३७. माझी काटेमुंढरीची शाळा २०३
प्रा. सुलतान पवार

३८. २१ व्या शतकातील मराठी आदिवासी आत्मकथने २११
डॉ. संजय लोहकरे

३९. रानगर्भातील जखमा २१५
प्रा. देवेंद्र बाबुराव निकम

२१ व्या शतकातील मराठी आदिवासी काव्य परंपरा

प्रा.एम.एल भुसारे
सहाय्यक प्राध्यापक
मराठी विभाग
कला, शास्त्र व वाणिज्य
महाविद्यालय, चोपडा
जि.जळगाव

१९६० नंतर सर्व स्तरांवर अनेक सामाजिक, सांस्कृतिक उलथा पालथी झाल्या. त्यातून अनेक आदिवासी साहित्याच्या संदर्भात अनेक समस्या व जाणिवा पुढे आल्या. ग्रामीण, दलित, स्त्रीवादी साहित्य प्रवाहाबरोबरच आदिम जाणिव घेउन आदीवासी मनुष्य केंद्र बिंदु मानुन साहित्य निर्माण करणारा एक सुशिक्षीत पिढयांचा नवा दमदार आदिवासी साहित्य प्रवाह पुढे येवुन आपल्या समस्या व जाणिवा बेधडकपणे साहित्यातुन मांडू लागला. डॉ.विनायक तुमराम यांना आदिवासी साहित्य हा मराठी साहित्याचा प्रवाह आहे हे मान्य नाही. त्यांच्या मते आदिवासी साहित्य हि कोणत्याही साहित्याची प्रतिकृती नाही. कारण ते स्वतंत्र, स्वयंभू व स्वयंसिध्द असून त्यांच्या प्रेरणा आदिम आहेत.[१] यावरून आदिवासी साहित्य ही काही अनुकरण केलेली गोष्ट नाही,तर ती वास्तव जीवनानुभवातुन अवतरलेली नवनिर्मीती, वेदना आहे, असे म्हणता येईल. आदिवासी हा खरा आर्यपुर्व क्षेत्राधिपती होता,तो मुळनिवासी होता. त्यांच्या आर्यपुर्व वास्तव्याविषयी महात्मा फुले म्हणतात,

> 'गोंड भिल्ल क्षेत्री होते मुळधनी
> ईराणी मागुनी आले तेथे[२]
> शुर भिल्ल कोळी शेराने - तोडीले
> हाकलुन दिले रानोवनी'[३]

अशा आदिम संस्कृतीच्या वाटयाला वनवास का आला ? या प्रश्नांच्या खोल जखमा सोसत असलेल्या आदिम प्रेरणेतुनच आदिवासी साहित्याचा प्रवाह सुरू झाला असे म्हणता येईल. थोडक्यात वनवासीयांचे घायाळ आयुष्य ज्या संस्कृतीच्या कुसाआड राहिले त्या संस्कृतीच्या प्राचीन साहित्याला मुळारंभ देणारे हे साहित्य आहे.आदिवासी साहित्य हे या भुमीने प्रसविलेल्या आदिम वेदनेचे, जाणिवेचे शब्दरूप होय.[३] यावरून असे दिसते की, या मातीत निर्माण झालेले हे खरे आदिम

15-16B 19

आदिवासी साहित्य, संस्कृती आणि अस्मितेचे प्रतीक

ISSN 2319-6033

१५ एप्रिल २०१६
वर्ष - ९ वे अंक ५ वा
किंमत रू. १५/-

(मासिक)

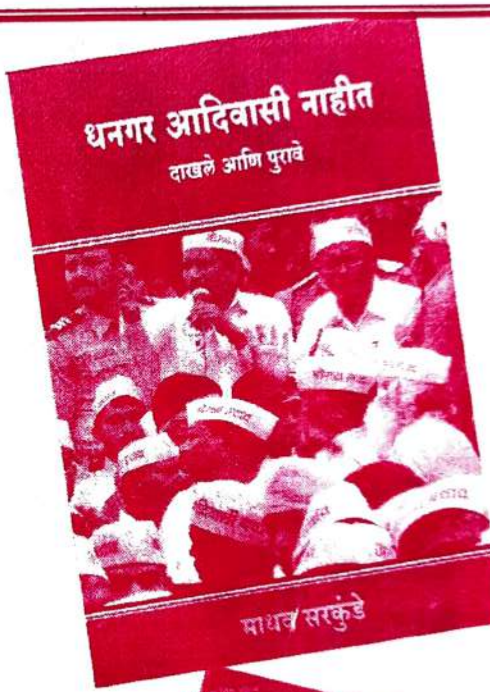

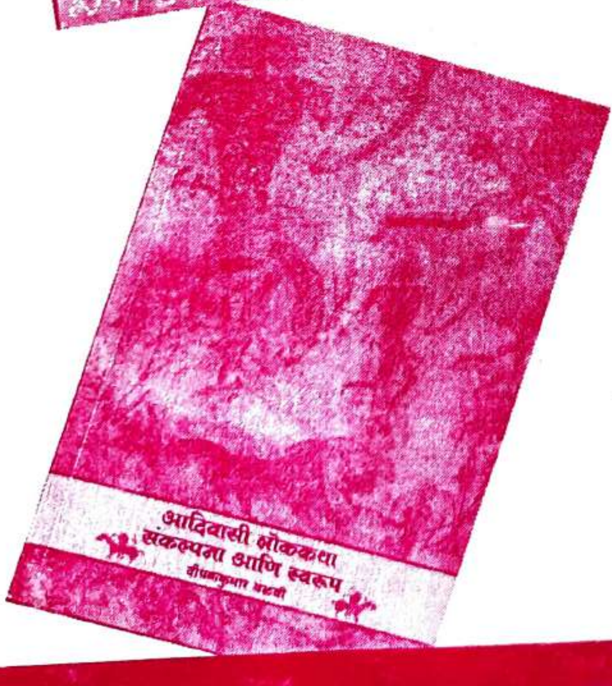

संपादक - डॉ. तुकाराम रोंगटे

मुख्य संपादक
डॉ. संजय लोहकरे

सहसंपादक
प्रा.डॉ.तुकाराम रोंगटे, मा. मारूती आढळ

उप संपादक
प्रा. डॉ. सोनू लांडे, प्रा. मधुचंद्र भुसारे

कार्यकारी संपादक
मा. संजय इदे, प्रा. सुनील घनकुटे

प्रसिद्धी
महादू शेळके, देवराम आढळ
सुनील फलके

संपादक मंडळ
बुधाजी पेढेकर राजेंद्र भोजणे
तुकाराम धांडे पोपट लोहकरे
कृष्णा साबळे कैलास घिंदळे
देवदत्त चौधरी मन्साराम गांगुर्डे

अक्षरजुळवणी:
सरिता ग्राफिक्स ॲण्ड प्रिंटर्स
अमरावती

प्रकाशन स्थळ / पत्र व्यवहार
संपादक - डॉ. संजय लोहकरे
निरगुडेवाडी (विठे) ४२२ ६०४
ता. अकोले, जि.अहमदनगर
वार्षिक वर्गणी २००/-
संपर्क: ९६५७५४९०७६, ९४०४९७९६८३
ई-मेल : phadki@rediffmail.com

(मासिकातील लेखांशी संपादक सहमत असेलच असे नाही)

अनुक्रमणिका

- **आदिवासी साहित्य**
  कॉ. वाहरू सोनवणे ०१
- **धर्म (कथा)**
  श्री. संजय दोबाडे ०७
- **माझी सनद कुठे आहे? या कवितासंग्रहातील स्वातंत्र्याचा विचार**
  प्रा. दिनेश डुडूळ ११
- **आदिवासी कोकणा बोलीतील लोकगीतदर्शन**
  प्रा. मधुचंद्र भुसारे १३
- **'राब' कथेतील माणूसकी जपणाऱ्या उद्ध्वस्त आदिवासी माणसांची कथा**
  प्रा. यशवंत भांडकोळी १५
- **कळसुबाईची आंघोळ (कविता)**
  कवी - तुकाराम धांडे २०
- **गाळ (कविता)**
  प्रा. मधुचंद्र भुसारे २०

आदिवासी कोकणा बोलीतील लोकगीतदर्शन

प्रा. एम. एल. भुसारे, (मराठी विभाग)
कला, शास्त्र व वाणिज्य, महाविद्यालय, चोपडा (जळगांव), मोबा-९४०३७७४८२९

आदिवासी कोकणा बोली भाषेला अनेक अभ्यासकांनी मराठीची पोट भाषा ठरविण्याचा प्रयत्न केलेला दिसून येतो. परंतु, आदिवासी कोकणा बोलीभाषा ही स्वतंत्र अस्तित्व असलेली बोलीभाषा असल्याचे दिसून येते. तसेच तिला नैसर्गिक बोली म्हणून स्वतंत्र असे स्थान आहे. कोणतीही बोली ही कोणत्याही प्रमाण भाषेची पोटभाषा ठरविता येत नाही, कारण प्रमाण भाषेच्या निर्मिती अगोदर बोलीभाषा निर्माण झालेली असते. त्या बोलीभाषेवर संस्कार झाल्यावर ती प्रमाण भाषा बनते, हे लक्षात घ्यावे लागेल. आदिवासी कोकणा बोली भाषेत समृध्द अशी मैखिक लोकसाहित्य निर्मिती झालेली दिसते. परंतु त्याला लिखीत स्वरूपात आणले गेलेले नाही. म्हणी, वाक्प्रचार, लोककथा, लोकगीते, त्यांचे साहित्यात घडलेले दर्शन, भाषा विशेष यांचाही शोध घेणे गरजेचे आहे. ती आजच्या काळात अभ्यासकांसमोर असलेली आव्हानात्मक बाब बसल्याचे दिसून येते. आदिवासी कोकणा बोलीभाषेतील लोकगीते ही सौंदर्ययुक्त व माधुर्याने भरलेली आहेत. त्यात लोकजीवनाचे वास्तव चित्र रेखाटलेले दिसून येते.

काव्याची एकूण १० लक्षणे सांगितली जातात. परंतु प्रामुख्याने प्रातिनिधिक स्वरुपात तीनच लक्षणे मानली जातात. अ) प्रसाद ब) माधुर्य आणि क) ओज. या गुणांनी युक्त काव्याला सुंदर, उत्कृष्ट मानले जाते. सुंदर काव्याचे प्रसाद, माधुर्य आणि ओज हे तीनही गूण आदिवासी कोकणा बोलीभाषेतील लोकगीतांमध्ये असल्याचे आढळून येते.

अ) प्रसाद :- प्रासादिक रचना म्हणजे सोपी आणि साधी रचना. जे काव्य वाचल्यानंतर त्यातील अर्थ सहजपणे समजतो आणि रसिक वाचकांच्या मनात उतरतो, असे काव्य म्हणजे प्रसादपूर्ण काव्य म्हटले पाहिजे.[१] पांडित्यपूर्ण रचना समजायला कठीण असते. पुढील आदिवासी कोकणा बोलीतील लोकगीतातून काव्यातील प्रासादिकता दिसून येते.

उदा. जावाय मागतो मळ्यातली चिंच
एवढी देलेया डोक्याच्या उंच
जावार्य का रूसला?
जावाय मागतो मळ्यातला आंबा
एवढी दिले या स्वर्गाची रंभा
जावाय का रूसला?
जावाय मागतो मोटर गाडी
एवढी दिलेया दोन मजल्याची माडी
जावाय का रूसला?

या लोकगीतातून जावायाला मनासारखा हुंडा मिळाला नसल्यामुळे घरातील शहाणी व्यक्ती त्याला एवढे सगळे देऊनही जावाई आणखी हुंड्यामध्ये काय काय घेणार आहे? असा उपरोधिक शब्दांत टोला मारत असल्याचे जाणवते. जावायाने मळ्यातलं चिंचेचं झाड मागितले, त्याला चिंचेसारखी उंच मुलगी अन् चिंचेच्या पानासारखी कनवाळू मुलगी घरच्यांनी दिली. जावायाने मळ्यातले आंब्याचे झाड मागितले, पण आंब्यापेक्षाही श्रेष्ठ अशी स्वर्गातल्या रंभेसारखी मुलगी दिली. जावायाने मोटर गाडी मागितली, तर घरच्यांनी दोन मजल्याची माडी दिली. एवढे देऊनही जावायाचे समाधान का होत नाही? तो का रुसून बसलाय? अशा पध्दतीचा सहज सोपा अर्थ या लोकगीतातून लक्षात येतो.

ब) माधुर्य :- काव्यातील शब्द कोमल वर्णाने कानाला मधूर वाटतात. मधूर वाटणारे शब्द सतत गुणागुणावेसे वाटतात. माधुर्य म्हणजे गोडवा. अनुनासिक वर्ण व अनुप्रासात्मक रचनेमुळे काव्याला माधुर्य प्राप्त होते.[२] पुढील आदिवासी कोकणा बोलीतील लोकगीताच्या पुन्हा पुन्हा आवृत्त होणाऱ्या ओळींतून हे माधुर्य निर्माण होताना दिसते.

उदा. डोंगराचे आडून एक बाई चांद उंगवला
त्या चांदाला बगाया साऱ्या चांदण्या निगाल्या

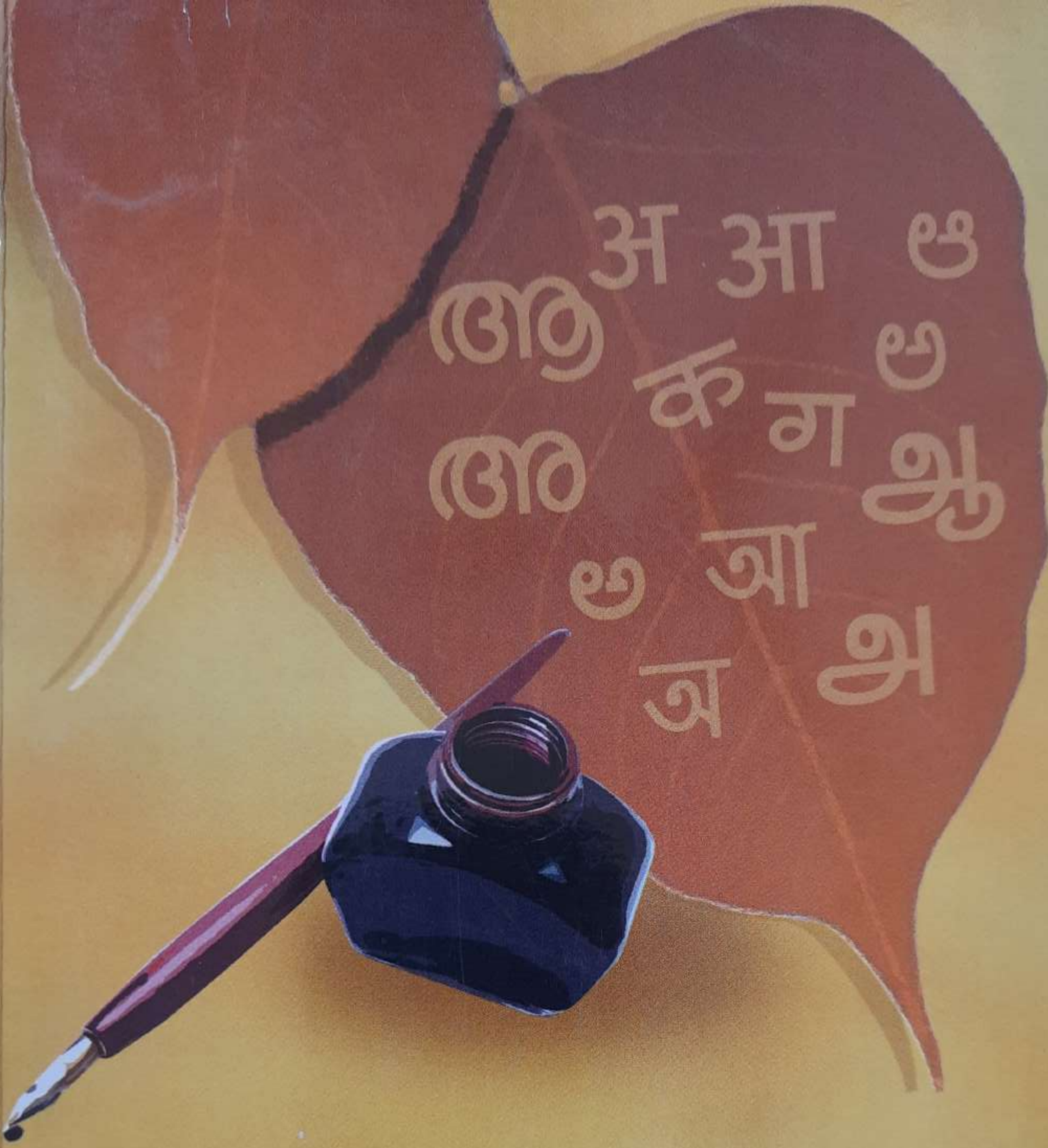

समकालीन भारतीय साहित्य आणि भाषा

डॉ. अशोक खैरनार
डॉ. किशोर पाटील
डॉ. विजय बच्छाव
डॉ. प्रविण बोरसे

अथर्व पब्लिकेशन्स

अथर्व पब्लिकेशन्स्

समकालीन भारतीय साहित्य आणि भाषा

© सुरक्षित

ISBN 13 : 978-93-84093-91-4

प्रकाशक

युवराज भटू माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स्

धुळे १७, देवीदास कॉलनी, वरखेडी रोड,
धुळे - ४२४००१.

संपर्क ९४०५२०६२३०

जळगाव तळमजला, ओम हॉस्पिटल,
अँग्लो उर्दू हायस्कूलजवळ, ढाके कॉलनी,
जळगाव - ४२५००१.

संपर्क ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७

ई-मेल atharvapublications@gmail.com

वेबसाईट www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती

१३ मार्च, २०१६

अक्षरजुळवणी

अथर्व पब्लिकेशन्स्

मुखपृष्ठ

विशाल लोहार

मूल्य

₹ २५०/-

online पुस्तक खरेदीसाठी

www.atharvapublications.com

North Maharashtra University English Teachers' Association and Arts, Commerce and Science College Dharangaon Dist.Jalgaon organized 'Contemporary Indian Liturature and Language' dated 13 -14 March 2016

Disclaimer: *The Authors are solely, responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The Editors or Publishers do not take responsibility for the same in any manner. Errors if any are purely unintentional and readers are requested to communicate such error to the Editors or Publishers to avoid discrepanices in future.*

अनुक्रमणिका

- **साठोत्तरी महानगरीय कादंबरीतील समाजजीवन ०९**
  डॉ. वाल्मीक शं. आढावे
- **मराठीचे अध्यापन आणि नाटक : एक दृष्टी ११**
  प्रा.डॉ.दिलीप अलोणे
- **नामदेव ढसाळ : एक परिवर्तनवादी कवी १३**
  प्रा. माणिक माधव बागले
- **जागतिकीकरणाचे धोरण – लोकभाषांचे मरण १६**
  डॉ.प्रवीण बनसोड
- **'देखणी – स्वात्मसाधनेचा प्रवास': एक चिंतन........ १८**
  प्रा.डॉ. भरतसिंग पाटील
- **खानदेशातील लेवा पाटील बोली : एक दृष्टीक्षेप २२**
  प्रा. डॉ. भारती अशोक बेंडाळे
- **साठोत्तरी कालखंडातील प्रस्थापित सत्तापिपासू समाजाला धक्का देणारा आदिवासी कवी डॉ. संजय लोहकरे यांची कविता २५**
  प्रा. एम. एल. भुसारे
- **समकालीन सामाजिक – सांस्कृतिक पर्यावरण आणि मराठी कविता २८**
  डॉ. अतुल मधुकरराव देशमुख
- **२१ व्या शतकातील दलित साहित्याचे स्वरूप ३१**
  प्रा.डॉ.अक्षय किशोर घोरपडे
- **बारोमास : वर्तमान शेतकऱ्यांच्या वेदनांचा झरा........ ३३**
  डॉ. सी.एस.करंके

साठोत्तरी कालखंडातील प्रस्थापित सत्तापिपासू समाजाला धक्का देणारा आदिवासी कवी डॉ. संजय लोहकरे यांची कविता

प्रा. एम. एल. भुसारे
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय, चोपडा

नुकताच प्रकाशित झालेला डॉ. संजय लोहकरे यांचा 'आदिवासींच्या लिलावाचा प्रजासत्ताक देश' हा काव्यसंग्रह. या काव्यसंग्रहात त्यांनी समाजातील सत्तापिपासू, स्वार्थी, ढोंगी, लाचार प्रतिनिधी, माणसे, कष्टकरी गरीब जनता, मजुरांचे शोषण करणारे मालक यांच्या शोषक वृत्तीवर कडाडून हल्ला चढविला आहे. त्यांच्या कवितासंग्रहाच्या अर्पणपत्रिकेमध्येच फारमोठा आदिवासी दु:खितांचा वेदनामय इतिहास दडलेला आहे, असे वाटते.

आदिवासी माणसं ही स्वार्थी नाहीत. ती स्वत: साठी कधीही जगत नाहीत. त्यांच्यात जोपर्यंत माणुसकी शिल्लक आहे तोपर्यंत भारत देशाची संस्कृती जिवंत राहील यात शंका नाही. हे त्यांच्या

मरण धरण सणवाराला समदी एक व्हतात
शेताच्या कामाला इरजुक पडकई करतात
अन् गरीबा हरीबाला लाहे देतात
इथली माणसं फक्त माणसासाठीच जगतात. (पृ. ४५)

आदिवासी माणूस हा येणाऱ्याला हातावरची भाकरी देवून स्वत: उपाशी राहणारा. ही आदरातिथ्य संस्कृती जपणारी खरी माणसं त्यांच्या कवितेत भेटतात. अशा आमच्या आदिवासी संस्कृती जपणाऱ्या जनतेचे शोषण करणाऱ्या व्यवस्थेविरूद्ध उघडउघड बंड करतात. ते 'कडबा' या कवितेत म्हणतात

राज्य करण्यासाठी, सत्ता पिकवण्यासाठी
अन् मग फेकता येईल पाच वर्षे उकिरडयावर
पुढच्या निवडणुकींपर्यंत कुजण्यासाठी
त्याच पोषक खतावर उगवलेलं
सवलतीचे पीक
आटोपशीर गोळा करून कायमचा कुजविता येईल इथला
आदिम मानवतावाद[२] (पृ.४७)

या कवितांमध्ये आदिवासींच्या शोषणाचे भयानक रूप चितारले आहे. सत्तापिपासू स्वार्थी माणसं स्वत:ची पोटाची खळगी भरण्यासाठी आदिवासींचे कायमस्वरूपी जीवन उद्ध्वस्त करू पाहणाऱ्या समाजव्यवस्थेविरोधात ते बंड

खान्देशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्राचार्य, डॉ. संभाजी देसाई

प्रशांत पब्लिकेशन्स्
Prashant

Prashant

खानदेशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्रकाशक व मुद्रक । **श्री. रंगराव पाटील**
प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नुतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,
जळगाव ४२५००१.
☎ (०२५७) २२३५५२०, २२३२८००

वेबसाईड । www.prashantpublications.com
ई–मेल । prashantpublication.jal@gmail.com
प्रथम आवृत्ती । ६ मार्च २०१६
आयएसबीएन । 978-93-80638-21-8
© संपादकाधीन
अक्षरजुळणी । प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव.
मूल्य । ₹ १९५/-

या पुस्तकातील सर्व शोधनिबंध लेखकाची मौखिक परवानगी ग्राह्य धरुनच हे शोधनिबंध एकत्रित करण्यात आलेले असून, शोध निबंधातील मते ही प्रत्येकाची वैयक्तिक मते असून त्या मतांशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुर्नप्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक आणि प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

१६. 'अनोखी मैत्री' ललित गद्य संग्रहातील वास्तवानुभवाचे चित्रण....८०
प्रा. दिनेश हिंमतराव पाटील

१७. खान्देश कन्या बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितेतील निसर्गदर्शन.... ८६
प्रा.व्ही.जी. सोनवणे

१८. अशोक कोळी यांच्या 'पाडा' कादंबरीतील स्त्री दर्शन............ ९१
रत्ना रामराव पाटील

१९. बालकवींची कविता एक अभ्यास............................ ९४
प्रा. सचिन अशोक पाटील

२०. खानदेशातील सामाजिक जाणिवा असलेल्या
दलित कविता आणि कवी.................................... ९९
प्रा. दीपक संतोष पवार

२१. पाडा कादंबरी व शेतकरी जीवनाची वाताहात..................१०५
राजू समशेर तडवी

२२. अमळनेरकर संत सखाराम महाराजांच्या चरित्र ग्रंथातील
'ग्रामीण जीवन'..१०९
अनिल चिंधू लोहार

२३. पाडा कादंबरी व शेतकरी जीवनाची स्थिती.....................११५
दिनानाथ रघुनाथ पाठक

२४. खान्देश कवी राजा महाजन यांच्या काव्यातील विचार दर्शन.....१२०
प्रा.एम.एल भुसारे

२५. वाहरु सोनवणे यांच्या कवितेतील आदीवासींचे दु:ख...........१२५
प्रा.गोपाल जे. पाटील

२६. प्रकाश किनगावकरांच्या काव्यातील शेतकरी जीवनाच्या समस्या... १२९
प्रा. किशोर आर. पाठक

२७. बहिणाबाई चौधरी यांच्या काव्यातील वास्तवता व चिंतनशिलता....१३३
प्रा. अरूण डी. मोरे

२८. आदिवासींचे दु:ख वाहरु सोनवणे यांची कविता............... १३८
प्रा. सुनिल सुरवाडे

29. **Nativism In Bhalchandra Nemade's Novel Cocoon (KOSLA)...142**
Veeresh Pujari

30. **Nature in Balkavi's Poems...146**
Mahadev K. Waghmode

खान्देश कवी राजा महाजन यांच्या काव्यातील विचार दर्शन

प्रा.एम.एल. भुसारे
सहाय्यक प्राध्यापक
मराठी विभाग
काला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय,
चोपडा, जि.जळगाव.

खान्देशाच्या पावन पवित्र भूमीत अनेक साहित्यिक निर्माण झाले. ही परंपरा महर्षी व्यास, कवी केशवसूत, बालकवी तसेच आजच्या या काळात शशिकांत हिंगोणकर, संजीवकुमार सोनवणे, वाहरन, सोनवणे नामवंत कवी, ना.धो. महानोर, अशोक कोतवाल, त्र्यंबक सपकाळे, प्रकाश किनगावकर असे अनेक साहित्यिक कवी होवून गेले. प्रत्येकाच्या कवितेतुन निसर्ग, मानवी, नागरी, शहरी, आदिम, दलित असे कोणते ना कोणते मूल्यसंस्कार व जाणिवा व्यक्त झाल्याचे दिसुन येते.

खान्देशातील कवी राजा महाजन हे असेच साध्या-भोळया व्यक्तीमत्वाचे कवी असून त्यांच्या कवितेतुन जीवन तत्वज्ञानाचे सार शब्दा-शब्दातुन पाझरत असल्याचे जानवते. म्हणुनच प्रा.डॉ.ह.श्री. साने (पुणे) हे त्यांच्या कवितेविषयी म्हणतात की, आपली कविता संपुर्ण कठोरतेवर मात करुन एखादया तत्ववेत्याप्रमाणे स्थित प्रज्ञच बनत नाही तर जीवनाच्या कठोरते मध्येच आस्था ठेवण्यात सांगत आहे. कथणीकर्रणाचा मर्कट व्यापार पाहुन पागल होणाऱ्या कबीरा प्रमाणेच आपली दृष्टी सर्व सुखदु:खाच्या पलीकडे जावुन आपण आपल्या तत्वज्ञानाच्या आनंदात मग्न आहात, हे तत्वज्ञान जीवन निरपेक्ष नाही. तर सुख:दुखाचा पुर्ण उपभोग घेवुन निहाल होणारे आहे.[१] या त्यांच्या वक्तव्यावरुन असे जाणवते की, खरोखरच कवी राजा महाजन यांची कविता प्रेम व त्यागाचे प्रतिक उमटविणारी असी दुरदृष्टीची कविता आहे.

कवी राजा महाजन यांची कविता आयुष्यापुढे हार मानत नाही तर ती त्याला धैयाने सामोरे जाते म्हणुनच ते एका **आयुष्यात जेव्हा जेव्हा** या कवितेत म्हणतात.

आयुष्यात जेव्हा जेव्हा

खान्देशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्राचार्य, डॉ. संभाजी देसाई

प्रशांत पब्लिकेशन्स
Prashant

खानदेशातील साहित्य व समाजदर्शन

प्रकाशक व मुद्रक । श्री. रंगराव पाटील
प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नुतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,
जळगाव ४२५००१.
☎ (०२५७) २२३५५२०,२२३२८००
वेबसाईड । www.prashantpublications.com
ई–मेल । prashantpublication.jal@gmail.com
प्रथम आवृत्ती । ६ मार्च २०१६
आयएसबीएन । 978-93-80638-21-8
© संपादकाधीन
अक्षरजुळणी । प्रशांत पब्लिकेशन्स, जळगाव.
मूल्य । ₹ १९५/–

या पुस्तकातील सर्व शोधनिबंध लेखकाची मौखिक परवानगी ग्राह्य धरुनच हे शोधनिबंध एकत्रित करण्यात आलेले असून, शोध निबंधातील मते ही प्रत्येकाची वैयक्तिक मते असून त्या मतांशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुर्नप्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक आणि प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

१६. 'अनोखी मैत्री' ललित गद्य संग्रहातील वास्तवानुभवाचे चित्रण....८०
प्रा. दिनेश हिंमतराव पाटील

१७. खान्देश कन्या बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितेतील निसर्गदर्शन.... ८६
प्रा.व्ही.जी. सोनवणे

१८. अशोक कोळी यांच्या 'पाडा' कादंबरीतील स्त्री दर्शन............ ९१
रत्ना रामराव पाटील

१९. बालकवींची कविता एक अभ्यास................................९४
प्रा. सचिन अशोक पाटील

२०. खानदेशातील सामाजिक जाणिवा असलेल्या
दलित कविता आणि कवी.....................................९९
प्रा. दीपक संतोष पवार

२१. पाडा कादंबरी व शेतकरी जीवनाची वाताहात...................१०५
राजू समशेर तडवी

२२. अमळनेरकर संत सखाराम महाराजांच्या चरित्र ग्रंथातील
'ग्रामीण जीवन'..१०९
अनिल चिंधू लोहार

२३. पाडा कादंबरी व शेतकरी जीवनाची स्थिती......................११५
दिनानाथ रघुनाथ पाठक

२४. खान्देश कवी राजा महाजन यांच्या काव्यातील विचार दर्शन.....१२०
प्रा.एम.एल भुसारे

२५. वाहरु सोनवणे यांच्या कवितेतील आदीवासींचे दुःख...........१२५
प्रा.गोपाल जे. पाटील

२६. प्रकाश किनगावकरांच्या काव्यातील शेतकरी जीवनाच्या समस्या... १२९
प्रा. किशोर आर. पाठक

२७. बहिणाबाई चौधरी यांच्या काव्यातील वास्तवता व चिंतनशिलता....१३३
प्रा. अरूण डी. मोरे

२८. आदिवासींचे दुःख वाहरु सोनवणे यांची कविता................ १३८
प्रा. सुनिल सुरवाडे

29. **Nativism In Bhalchandra Nemade's Novel Cocoon (KOSLA)...142**
Veeresh Pujari

30. **Nature in Balkavi's Poems...146**
Mahadev K. Waghmode

खान्देश कन्या बहिणाबाई चौधरी यांच्या कवितेतील निसर्गदर्शन

प्रा.व्ही.जी. सोनवणे
सहा. प्राध्यापिका मराठी विभाग
कला, शास्त्र, वाणिज्य महाविदयालय,
चोपडा जि. जळगाव.

आपल्या काव्याप्रतिभेने आपलेनाव अजरामर केलेल्या खान्देश कन्या बहिणाबाई चौधरी यांचा जन्म जळगांव जिल्हयातील **आसोदे** या गांवी १८८० रोजी नागपंचमीच्या दिवशी झाला. बहिणाबाई हया निरक्षर होत्या. तथापि त्यांच्यापाशी काव्यरचनेची प्रतिभा होती. बहिणाबाईंच्या वडिलांचे नाव **उखाजी महाजन** व आईचे नाव **भिमाई** असे होते. आपल्या आई वडीलांचे वर्णन करतांना त्या म्हणतात

"माझी भिमाई माऊली जशी आंब्याची सावली,
आम्हाईले केल गारसोता उन्हात तावली,"[१]

बहिणाबाईंचे गाणी जिवणाचे तत्वज्ञान सांगत पुढे जातात. बहिणाबाईच्या निसर्ग कवितेतून शेतकरी जीवणाची विविध वळणे कळतात. बहीणाबाईंनी आपल्या कवितेत ती अचूकपणे टिपलेली दिसतात. या शेतीच्या कविता बहिणाबाईचा अवघा निसर्गानुभव जिवंत करतात. शेतीच्या साधनांपासूनतर पेरणी, कापणी, रगडणी, उपणणी या सर्व शेतीच्या कष्टाच्या व निरस गोष्टींमध्येही बहिणाबाईची प्रतिभा काव्यमय पध्दतीने व्यक्त होतांना दिसते.

'मन' या अमूर्त कल्पनेलाबहिणाबाईंनी आपल्या साक्षात मूर्त केलेला आहे. ऋ षीमुनींना आणि मानसशास्त्रज्ञांनाही न सापडलेल मन बहिणाबाईंनी नेमकं शब्दात पकडून दाखवलेल आहे.

"मन वढाय वढाय उभ्या पिकातलेढोर
कितीहाकलाहाकला फिरी येतं पिकांवर
मन मोकाट मोकाट, मन लहरी लहरी
मन पाखरु पाखरु, मन जह्यरी जह्यरी"[२]

अश्या साध्या शब्दात मन पकडल आहे. या कवितेत बहिणाबाईंनी

समकालीन भारतीय साहित्य आणि भाषा

डॉ. अशोक खैरनार | डॉ. विजय बच्छाव
डॉ. किशोर पाटील | डॉ. प्रविण बोरसे

अथर्व पब्लिकेशन्स

• कवी वाहरू सोनवणे यांच्या कविता म्हणजे
आदिवासी वेदनेचा हुंकार! ६५
प्रा.डॉ.प्रकाश श्रीराम साळुंके

• साठोत्तरी साहित्य: खानदेशातील दलित कवितेतील
मानवतावाद सारांश ६८
प्रा सत्यजित साळवे, जळगाव

• बाबुराव बागुल यांच्या कथामधील सामाजिकता ७१
प्रा. संभाजी बाबाराव सावंत

• साठोत्तरी ग्रामीण साहित्य ७४
प्रा. विदया गुलाबराव सोनवणे

• साठोत्तरी दलित नाटकातील समाजवास्तव ७६
प्रा. डॉ. आनंदा बाबुराव सोनवणे

• खानदेशातील प्रमुख बोली ७९
प्रा. डॉ.दीपक लोटन सूर्यवंशी

• मराठी विज्ञानकथेचे साठोत्तरी रूप ८२
प्रा. अनिता तायडे

• वास्तव जीवनानुभवातून अवतरलेली नवनिर्मिती –
आदिवासी कविता ८४
प्रा. गौतम बाबुलाल थोरात

• डॉ.बाबासाहेब आंबेडकर आणि सामाजिक संघर्ष ८७
प्रा.डॉ.अरूण धोंडू वळवी

• आदिवासी कवितेतील समाज जीवन ८९
प्रा. सौ. कवित्रा वळवी

• मराठी ग्रामीण कादंबरीतील बदलते ग्रामजीवन ९२
प्रा. श्री. कैलास बुधा वाघ

• साहित्याचे अध्यापन ९४
प्रा. विजय प्र. वाघमारे

अथर्व पब्लिकेशन्स्

समकालीन भारतीय साहित्य आणि भाषा

© सुरक्षित

ISBN 13 : 978-93-84093-91-4

प्रकाशक
युवराज भटू माळी

अथर्व पब्लिकेशन्स्
धुळे १७, देवीदास कॉलनी, वरखेडी रोड,
धुळे - ४२४००१.
संपर्क ९४०५२०६२३०
जळगाव तळमजला, ओम हॉस्पिटल,
अँग्लो उर्दू हायस्कूलजवळ, ढाके कॉलनी,
जळगाव - ४२५००१.
संपर्क ०२५७-२२३९६६६, ९७६४६९४७९७
ई-मेल atharvapublications@gmail.com
वेबसाईट www.atharvapublications.com

प्रथमावृत्ती
१३ मार्च, २०१६

अक्षरजुळवणी
अथर्व पब्लिकेशन्स्

मुखपृष्ठ
विशाल लोहार

मूल्य
₹ २५०/-

online पुस्तक खरेदीसाठी
www.atharvapublications.com

North Maharashtra University English Teachers' Association and Arts, Commerce and Science College Dharangaon Dist.Jalgaon organized 'Contemporary Indian Liturature and Language' dated 13 -14 March 2016

Disclaimer: *The Authors are solely, responsible for the contents of the papers compiled in this volume. The Editors or Publishers do not take responsibility for the same in any manner. Errors if any are purely unintentional and readers are requested to communicate such error to the Editors or Publishers to avoid discrepanices in future.*

साठोत्तरी ग्रामीण साहित्य

प्रा. विद्या गुलाबराव सोनवणे
सहाय्यक प्राध्यापिका मराठी विभाग कला, शास्त्र, वाणिज्य महाविद्यालय, नांद्

मराठी साहित्यामध्ये ग्रामीण, आदिवासी, दलित, स्त्रीवादी साहित्य अ वेगवेगळे प्रकार आहेत. साहित्यामध्ये समाजातील घडणाऱ्या घटनांचा प्र येतो. समाजजीवनाचा आरसा साहित्य आहे.

मराठीमध्ये जाणीवपूर्वक ग्रामीण साहित्याच्या निर्मितीला १९२० स प्रारंभ झाला. १९२० च्या दरम्यान ग्रामीण जीवन ठळकपणे वेगळे असल्या जाणवू लागले होते. म.गांधी यांनी खेडयाकडे चला अशी हाक ऐतिहासिक टप्प्यावर दिली त्याचे कारण या बदलत्या जीवनातच आहे. ग्राम ज्ला केंद्रस्थानी ठेवून देशाच्या अर्थव्यवस्थेचे नियोजन केले पाहिजे असे त्यांना वा होते. त्यासाठी त्यांनी मुलोघोगप्रणित शिक्षणाचा विचारही मांडला होता. सर्व १९९० च्या आसपास जोर धरू लागले. याचा अर्थ शहरे आणि ग्र यामधील अंतर ठळकपणे लक्षात येत होते. मात्र या प्रक्रियेला प्रारंभ मागच्या शतकात झालो. नव्या राजवटीमुळे, नव्या अर्थव्यवस्थेमुळे आणि औद्योगिक कारणामुळे ग्रामीण जीवनात विविध प्रश्न निर्माण होऊ लागले होते. याची नों १९ व्या शतकात सापडते. लोकहितवादी यांनी लिहिलेला ग्रामरचना हा छोटेखानी ग्रंथ या दृष्टीने महत्त्वाचा आहे.

१९२० नंतर मराठीमध्ये वेगवेगळ्या वाङ्मय प्रकारांमधे ग्रामीण जीवन चित्रणाला प्रारंभ झाला. कविता, कथा आणि कादंबरी या ३ वाङ्मय प्रकारामधून ग्रामीण जीवनप्रवाह सशक्त होते गेलेला दिसून आलो. माडगुळकर आणि शेळके यांनी पुढील काळात अनेक महत्वाच्या कांदबऱ्या लिहिलेल्या आहेत. त्याचप्रमाणे मनोहर तल्हार, रणजीत देसाई, शंकर पाटील, हमीद दलवाई, रा.र.बोराडे, आनंद यादव, ना.धो.महानोर हे काही महत्त्वाचे कवी - कांदबरीकार १९६० ते १९८० या काळामध्ये उदयाला आले आणि विकसित झाले. १९६० नंतरच्या काळात एकूण भारतीय जीवनात विविध स्वरूपाचे बदल होऊ लागल्याचे प्रमेत होते. जुनी ग्रामव्यवस्था खिळखिळी होऊन अनेक विविधप्रकारचे ताणतणाव जन्माला येऊ लागले. ग्रामीण भागात निर्माण झालेल्या या विविध प्रश्नामुळे ग्रामीण भागातून स्थलातरालाही प्रारंभ झाला. १९६० नंतरच्या ग्रामीण कादंबरींचा विचार केला तर त्यात वास्तवा भिमुखता दिसते. आशय आणि अभिव्यक्ती

महात्मा गांधींच्या विचारांचा समाजावरील प्रभाव

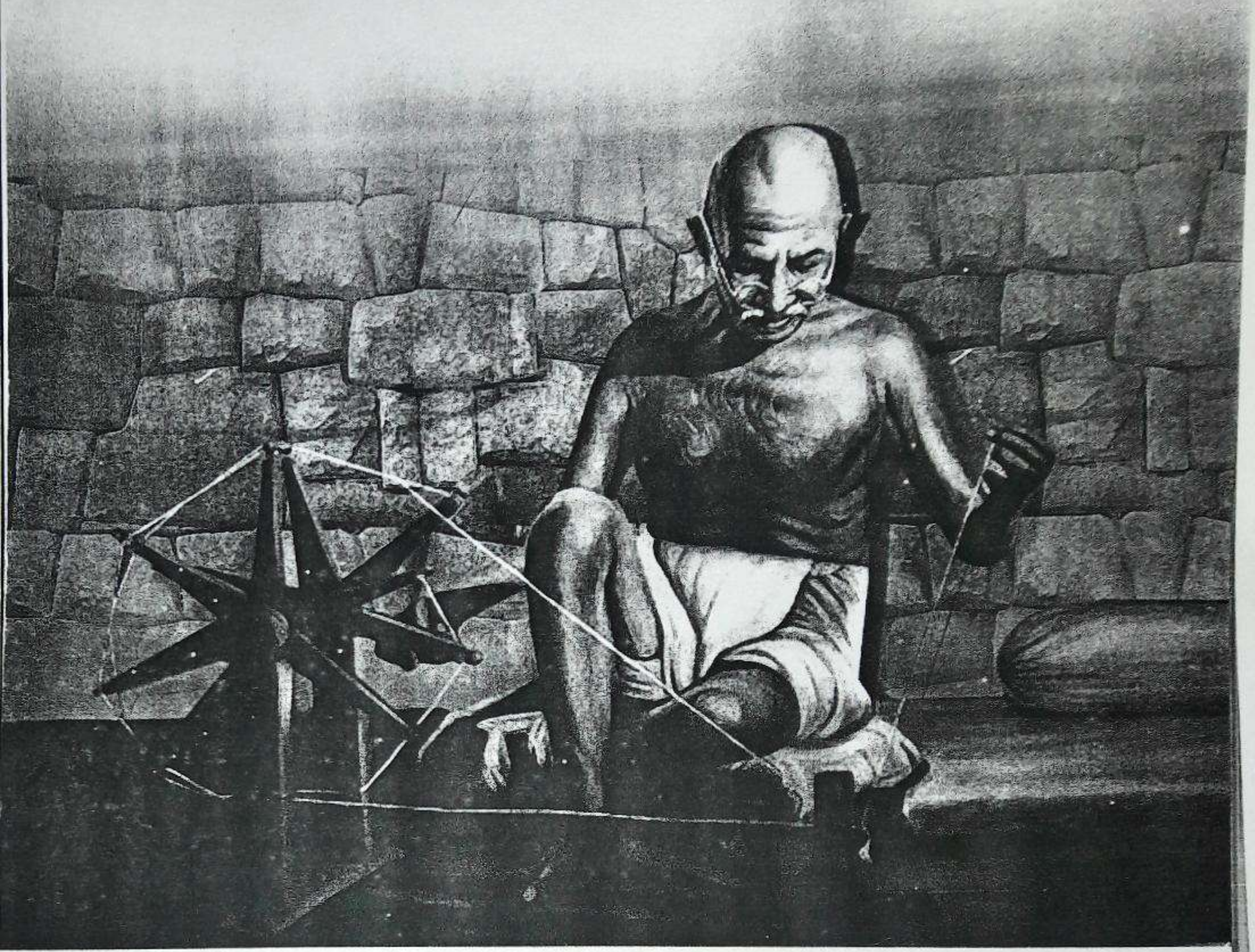

प्राचार्य, डॉ. संभाजी देसाई

प्रशांत पब्लिकेशन्स्
Prashant

महात्मा गांधींच्या विचारांचा समाजावरील प्रभाव

प्रकाशक व मुद्रक
श्री. रंगराव पाटील
प्रशांत पब्लिकेशन्स
३, प्रतापनगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ,जळगाव-४२५००१.
(०२५७) २२३५५२०,२२३२८००
Website : www.prashantpublications.com
E-mail : prashantpublication.jal@gmail.com

प्रथमावृत्ती : २४ जानेवारी २०१६

ISBN : 978-93-85019-04-3

© संपादकाधीन

अक्षरजुळणी
प्रशांत पब्लिकेशन्स

मूल्य : ₹ २९५/-

15-16 823

या पुस्तकातील सर्व शोधनिबंध लेखकाची मौखिक परवानगी ग्राह्य धरुनच हे शोधनिबंध एकत्रित करण्यात आलेले असून, शोध निबंधातील मते ही प्रत्येकाची वैयक्तिक मते असून त्या मतांशी संपादक किंवा प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

या पुस्तकाचे सर्व अधिकार अबाधित असून या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, तक्ता किंवा तत्सम संकल्पना यांची कोणत्याही प्रकारे नक्कल करणे किंवा यांत्रिकी साधनांनी फोटो कॉपी, रेकॉर्डींग करणे कायद्याने गुन्हा असून असे आढळून आल्यास तात्काळ कारवाई करण्यात येईल.

45. 'गांधी आंबेडकर आणि मी' या एकांकीकेमधील गांधी विचार दर्शन 143
– प्रा. एम.एल. भुसारे

46. महात्मा गांधीचे गोरक्षण विषयक सर्वसमावेशक विचार 145
– प्रा. राधिका मोहन पाठक

47. महात्मा गांधींचे शैक्षणिक विचार 147
– प्रा. सविता बाबुलाल जाधव

48. महात्मा गांधी विचार : ग्रामस्वराज्य 151
– प्रा. संध्या एम. पाटील

49. महात्मा गांधीजी यांनी भारतीय स्वातंत्र्य लढ्यात अहिंसेचा केलेला उपयोग 153
– इंझे राजेभाऊ साहेबराव

50. म. गांधीची आर्थिक विचारधारा 156
– प्रा. डी. जी. चौधरी

51. महात्मा गांधी आणि ग्रामराज्य 158
– प्रा. मधुकर आत्माराम देसले

52. महात्मा गांधीजींच्या विचारधारेची प्रासांगिकता 160
– प्रा. सुरेश रमण देसले

'गांधी आं…कर आणि मी' या एकांकीकेमधील गांधी विचार दर्शन

प्रा. एम.एल. भुसारे
(सहाय्यक प्राध्यापक) मराठी विभाग
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय,
चोपडा, जि. जळगांव.

महात्मा गांधी यांचे विचार नुसत्या भारत देशानेच नाही तर साऱ्या जगाने स्विकारलेले आहेत हे आपण अनुभवले आणि वाचलेही असावेत. त्यांच्या विचारांचा प्रभाव साहित्यावर पडलेला दिसतो, परंतु अलिकडच्या काळात गांधी विचारांचे दर्शन चित्रपटांमधूनही घडत असल्याचे दिसून येते. साहित्याचा विचार केला वि.स.खांडेकर, विनोबा भावे, तसेच कथा, कादंबऱ्या, नाटक, आत्मचरित्रे यांतूनही गांधी विचार प्रामुख्याने प्रदर्शित झालेला दिसून येतो. हिंदी कादंबरी, प्रेमचंद यांच्याही कादंबऱ्यांवर गांधी विचार प्रभाव पडल्याचे दिसते. प्रेमचंद यांच्या एक कादंबरीमध्ये अंध भिकारी सुरदास हा नायक दाखविला असुन तो गांधी विचारांचे अनुकरण करणारा दाखविला आहे. त्याच्यातील अहिंसा, त्याग, बलिदान, दया या गुणांपुढे राजा नतमस्तक होतो. यावरुन गांधी विचारांची श्रेष्ठता लक्षात येते.[१] त्याच प्रमाणे कवी नरेश मेहता हे हिंदी कवी आहेत. त्यांच्या बनपाखी सुनो (१९५७), बोलने दो चीड को (१९६२), मेरा समर्पित एकांत (१९६३), उत्सवा (१९७९), तुम मेरा मौन हो (१९८२), इ. काव्यसंग्रहामध्ये तसेच संशय की एक रात (१९६२), प्रवाह पर्व (१९७७), शबरी (१९७७), महाप्रस्थान (१९८२), प्रार्थना पुरुष (१९८५) इ. खंडकाव्यांमध्येही गांधींजीच्या सत्य, अहिंसा, सेवा, समता, युध्द का विरोध, विश्वकल्याणदृष्टी, सांप्रदायिकता इ. गोष्टींचे दर्शन घडते.[२]

मराठी साहित्यातील प्रसिध्द दलित साहित्यिक रुस्तुम अचलखांब लिखीत 'गांधी, आंबेडकर आणि मी' या एकांकिकेचे लेखन केले असून यात डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर, भगवान गौतम बुध्द यांच्या विचारांचे दर्शन घडविलेले असले तरी महात्मा गांधींच्या प्रांजळ, प्रामाणिक आणि राष्ट्रकल्याणाची तळमळ असलेल्या विचारांचेही दर्शन घडविले गेले आहे.

महात्मा गांधी आणि डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर यांच्या मध्ये वैचारिक मतभेद असले तरीही समाज कल्याणाची तळमळ त्यांच्या रोमांरोमांत भिनलेली असल्याचे दिसते. समाज कल्याणासाठी ते एकमेकांच्या मतांशी तडजोड करतांना दिसतात. डॉ. बाबासाहेब आंबेडकर जेव्हा विधायक कार्य करीत आहेत हे समजल्यावर या नाटकांमध्ये महात्मा गांधीजी म्हणतात, 'भेटीच्या आधी तुमच्याबद्दल मी खूप काही ऐकून होतो. १९२७ सालचा तो ऐतिहासिक महाडचा सत्याग्रह, त्या नंतर नाशिकचा काळाराम मंदिर प्रवेशासाठीचा सत्याग्रह, आणि हो, ऑक्टोबर १९३६ साली लंडन येथे भरलेल्या पहिल्या गोलमेज परिषदेत तुम्ही केलेलं भाषणही मला वाचायला मिळालं होत. संपूर्ण अस्पृश्य समाज आपल्या पाठीशी आहे. आणि आपण त्यांना दास्यातून मुक्त करण्यासाठी विधायक कार्य करीत आहात असे कळाल्यावर मी तुम्हांला भेटू इच्छित होतो'.[३] या विधानावरुन असे दिसते की विधायक कार्य करणाऱ्या डॉ. बाबासाहेबांना साथ देवून समाजकार्य व कल्याण करण्याची जबरदस्त इच्छा महात्माजींच्या मनात असल्याचे दिसून येते. समता, बंधुता, एकात्मता टिकविण्याच्या दृष्टीने महात्मा गांधीजी काही ठिकाणी राजकीय अभिनिवेष दूर ठेवून समानतेचा विचार करतांना दिसतात. 'मि. आंबेडकर, मी माझ्या बालवयापासूनच अस्पृश्यतेच्या प्रश्नावर विचार करीत आलो आहे. मला वाटतं त्यावेळी तुमचा जन्मही झाला नसेल. अहो कॉंग्रेस पक्षाच्या अजेंडयामध्ये हा प्रश्न समाविष्ट करुन घेण्यासाठी मला किती सायास पडले याची तुम्हाला कल्पना नाही. सतत चहुबाजूंनी मला विरोध होत होता. हा प्रश्न सामाजिक

15-16B 23

Sports and Human Values

Kranti S. Kshirsagar

Director of Physical Education
MGSM's A.S.C. College Chopda, Dist. Jalgaon

INTRODUCTION:

Healthy people make healthy societies which generally lead to healthy government and economicsSports activities is the attainment of the physical mental,&pains,physically&mentally.The reeling of stress is a combination of our perception of events or situations and our body's physiological reaction challenge, obstacles, deadline pavers, tests, athletics events sports events are only situations that can stress in our organs like weddings, different types of festivals. Some holiday's planning family can also stress those are reason also affecting people's mental health.

Now a day's women's are suffered from many common and severe allgnments due to lack of exercise, healthy and nutritious food and hygiene. This day's women are very busy schedules works that's why she is live in stressful condition of the professional life.

Physical fitness (Sport activities) plays a vital role in the life about human values related human body. All humans are busy in their jobs and other life works due to their heavy academic schedules and fact routine life. They are not much aware about health and overall physical fitness. They are suffering from various health problems that are why the important thing is sports activities is most healthful the human body.

The people's for the political and social activities and for combined human endeavor sports is often taken as an aspect as games for amusement either for entertainment of the body's energy and natural instructs of activities or for the means development and the maintenance of the health and the strength of the body. But they are also fields for the developments of habits, capacities and qualities. The development of the sports and other physical activities through human values an important development of most value is the awaking of the instinctive body consçiousness. The body gets the capacity for the harmonious and the right movements during combined actiọn economics of physical efforts. What's so appealing about working through sports is that the translation of values into practice is tangible and immediate. Think how often people use sports metaphors to express profound thoughts: the level playing field to convey fairness, teamwork as the essence of solidarity. Sports convey ideas in practical ways that force us to confront what they mean.

FIGHTING POVERTY AND VIOLENCE:

The organization of sporting activities and the education of young stars on solidarity respect and peaceful coexistence are used to address. Violence among young people. The IOC (International Olympic Committees) also cooperates with the united nations. Human settlement programme by mobilizing young people through sporting activities. So that they can play a role in urban planning process. Yoga also part of sports for the human life that is also important for the human body. Yoga provided the health benefits of physical exercise. The practice of yoga first being as a science of quieting the mind. Yoga practice including decreased blood pressure, heart rate, muscles stiffness, range of motion, body strength , stamina, flexibility, balanced, better oxygen in our body and circulation of the blood, enhanced mentally concentration for the human life. Human values related physical outcomes such as a flexibility , posture, strength balance and physically fitness for the health. That's why sport is a most important part in human values.

VALUES IN SPORTS:

So what positive values in sports link the material and the spiritual, the fun and joy of sports with programs worthy of the grave challenges that face the world? Six stand out.

The first is peace. Ending conflicts and controlling violence are vital for development and for sports. But sporting events are also a great way to work for peace in practical ways. During the ancient Olympic

15-16B-24 2-8

Scanned with CamScanner

'RESEARCH JOURNEY' International E- Research Journal
Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452(2015), (GIF)-0.676 (2013)
Special Issue 111 (B) : साहित्य : संस्कृती, समाज व माध्यमांतर
UGC Approved Journal
ISSN : 2348-71
January-2

मराठी साहित्यकृतींचे माध्यमांतर :- एक अभ्यास

प्रा. एम. एल. भुसारे
(सहाय्यक प्राध्यापक)
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय चोपडा,
ता. चोपडा जि.जळगांव
मो. नं. ९४०३७७४८२९

मराठी साहित्य कृतींचे माध्यनतंर एक अभ्यास या गुणांमुळेसाहित्याचे माध्यमांमध्ये नाट्यात्मकताही प्रथा पासुनसुरू झाल्याचे दिसते. एखाद्या साहित्याकृतीवर नाटक चित्रपट किंवा त्यांचे आकाशवाणीवर जाणारेअभिवाचन,कथाकथन,इ. पुनर्सस्करण करणेही त्या साहित्याकृतीचे यशस्वतीतेची पायरी असल्याचे सम कारण त्या साहित्यकृतीत आलेला आशय, विषय नाटयगुण, प्रभावी संवाद, यशस्वी कथानक यामुळेती चित्रपट, नाटकरूपाने रूपांतरीतहोण्यायोग्य ठरत असतेहेही तितकेच खरे आहे. हे जर खरे असलेतरीसाहित्यकृतीत आशय व्दारे त्या गोष्टी लेखकाला व्यक्त करत येतात. त्या गोष्टी माध्यमांमध्ये अविष्कृत करून त्या रंगभूमीवर रेखाटण काही मर्यादा निश्चित येतात, यावरून काही विषय हे लेखकालासाहित्यकृतीत रेखाटण्याला मर्यादा येतात. याच चित्रपट व नटक यांच्यामध्ये दिग्दर्शक यशस्वीपणे हाताळणे म्हणुनचसाहित्यकृतीच्या पेक्षा तीच्यावर तयार झाले चित्रपट किंवा नाट्यकला निश्चितच जास्त यश मिळयाल्याचे दिसते व त्याला प्रेक्षकवर्गही तितकेच प्रतिसाद असल्याचे दिसुन येते. आजपर्यंत अनेक साहित्यकृतीवर चित्रपट, नाटके लिहलेली त्यावर झालेली दिसुन येतात नटरंग (कादंबरी), शाळा (कादंबरी), बनगरवाडी (कादंबरी), जैत रे जैत (कादंबरी), आमदार सौभाग्य कादंबरी), चक्र (कादंबरी), अशा अनेक साहित्यकृतीवर चित्रपट निमिर्ती झालेली आहे. आणि त्या चित्र वाचकांच्या मनावर जेवढा प्रभाव कादंबरी वाचनाने झालेला नसेल इतका प्रभाव त्यावर बनविलेल्या चित्रपट व नाट प्रेक्षक वर्गावर आधिराज्य गाजविले असल्याचे दिसून येते. याचा अर्थ असा होतो की, कोणत्याही वाच गोष्टीपेक्षातीच गोष्ट दृश्यरूपात पाहिल्यावर मानवी मन बुध्दीवर जास्त प्रभाव पाडतोहेच यावरून सिध्द होते.

काही साहित्यकृतींवर मालिकासुध्दा निर्माण केल्याचे दिसते. तसेच काही शुर योध्दे समाजसुधारक जीवनचरित्रावर पुस्तके आधारित अनेक चित्रपट. तसेच मालिका नाटके निर्माण झाल्याचे दिसते उदा:- पेश जिवनचरित्रावर आधारीत राऊ मालिकेची निर्मिती झाली "आली बाबा चालीस चोर" यांवर चित्रपट निघाला. गांधीच्या जीवनातील की निवडक भाग मुन्नाभाई एमबीबीएस या चित्रपटांत आलेला आहे.तसेच महाराणा प्रताप जीवन चारित्रावर आधारीतसुध्दा गाजत असलेली महाराणा प्रताप ही प्रसिध्द मालिका महाभारत ग्रंथावर दिर्घकाळ प्रेक्षकांच्या मनावर अधिराज्य गाजविणारे महाभारत मालिका जनसामान्यात प्रसिध्द झाली. त्यामुळे घरा महाभारतातील घटना प्रसंग, कृष्णानिती या गोष्टी पोचल्यात यातील पात्रा बद्दलची सुक्ष्म माहिती प्रेक्षकांनी सम मदत झाली.कर्णावर आधारित कादंबरीने जेवढा प्रभाव पडला नसेल इतका प्रभाव सध्या चालु असलेल्या सुर्य या मालिकेमुळे पडला आहे. लोकमान्य टिळकांच्या कार्याचा परिचय बालवयापासुन लोकांनी इतिहासामध्ये वाचु घेतलेला असेलपरंतु त्याच्यावर तयार झालेल्या चरित्रात्मक चित्रपट लोकमान्य टिळक यातुन अनेक प्रेक्षकंनास्पष्टपणे समजागला मदतहोते, इतकेच नाहीतरसाहित्यकृतीचे माध्यमांमध्ये रूपातंरण झाल्याम जनसामान्य, अडाणी, अशिक्षीत माणसांच्या मनापर्यत जाऊन भिडतात. हे सत्य नाकरता येणार नाही.त्या गाढवाचं लग्न हा चित्रपट लोकांना चांगलाच खळखळुनहसायला लागतो. नाटकापेक्षा विनोदी कोट्या जास्त प्र

2018-19J29

Scanned with CamScanner

MGSM's Arts, Science & Commerce College
Chopda

Cover page, Content page and First page with ISBN Numbers etc of Papers Sought in the DVV Findings for the Year 2016-17

ISSN : 2278-9308

Impact Factor Value :

Sanshodhan Samiksha

Humanities, Social Sciences, Commerce,
Education, Law and Language
Monthly Peer Reviewed International Research Journal

October-2016

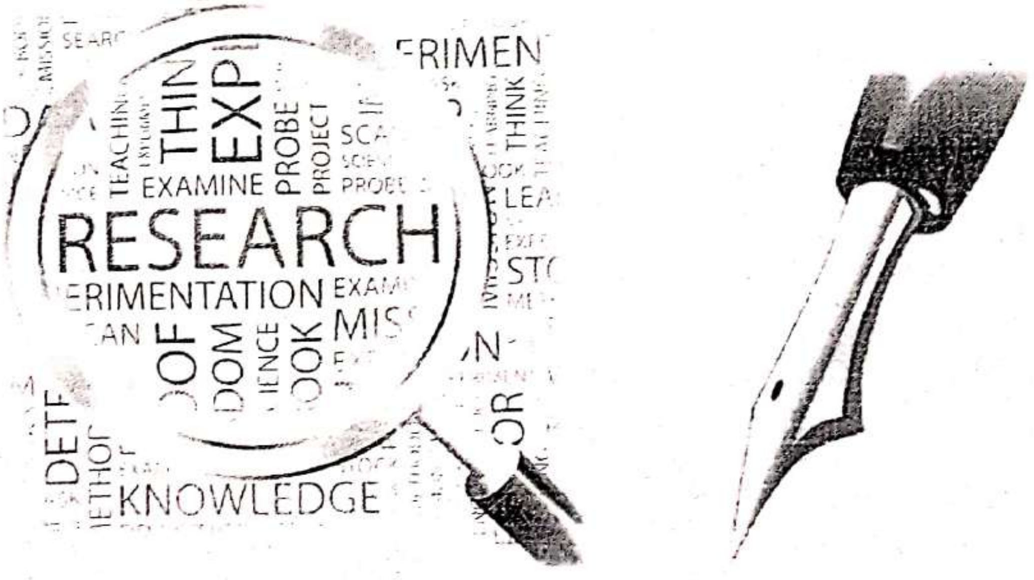

☐ Chief Editor - Prof. Virag S. Gawande
☐ Editor - Dr. Sanjay J. Kothari
Editor - Dr. Dinesh W.Nichit

- Published By -

AADHAR SOCIAL RESEARCH & DEVELOPMENT TRAINING INSTITUTE, AMRAVATI, MS.

Scanned with CamScanner

ISSN - 2278-9308

दलित व ग्रामीण साहित्यातील स्त्री चित्रण

प्रा. एम.एल. भुसारे
कला, शास्त्र व वाणिज्य महाविद्यालय, चोपडा

मराठी साहित्यात अनेक साहित्यप्रवाह कालानुरूप निर्माण होत असल्याचे आपणांस दिसून येत आहेत. १९६० नंतर मराठी साहित्यात दलित साहित्याचा प्रवाह जोमाने पुढे येऊ लागला. दलित आत्मकथनांपासून दलित साहित्य प्रवाह जोम धरू लागला. आत्मभान व आंबेडकरी विचारधारेचा प्रभाव हा या दलित साहित्य लेखनाची प्रेरणा बनली. लक्ष्मण माने यांच्या 'उपरा' व लक्ष्मण गायकवाड यांच्या 'उचल्या' या आत्मकथनांपासून दलित साहित्याने उभारी घेतली. अनेक लेखक आपली मते, विचार निर्भिडपणे व्यक्त करू लागले. दलित साहित्याचा धागा पकडून दुसऱ्या बाजूला ग्रामीण साहित्य प्रवाह हळूहळू पुढे येऊ लागला. रा.रं.बोराडे, आनंद यादव, बाबाराव मुसळे, शंकर पाटील, भास्कर चंदनशिव यांसारख्या लेखकांनी ग्रामीण साहित्याचा कायापालट करून ग्रामजीवन, ग्रामसंस्कृती यांचे दर्शन समाजाला घडविले. या दोन्ही साहित्य प्रवाहात लेखन करणारा फक्त पुरूष वर्गच होता. पुरूष वर्गाच्या मनाला वाटेल त्यादृष्टीने स्त्रीचित्रण केले गेले. स्त्रीयांचे जीवनदर्शन प्रामाणिकपणे घडविले जात होते असे नाही. स्त्री वर्गाविषयीची चुकीची मते, समज - गैरसमज याविषयावर लेखन केले जाऊ लागले. परंतु स्त्री समस्या, स्त्री मने यांना साहित्यात पाहिजे तस रेखाटले गेलेले दिसत नाही. या गोष्टीचे आत्मपरिक्षण केल्यानंतर स्त्री साहित्य म्हणजे स्त्रीवादी साहित्य प्रवाहाचा जन्म झाला आणि स्त्री स्वंतत्रपणे आपले विचार, मते अनुभव व्यक्त करु लागली.

खरे पाहता दलित साहित्याची सुरुवात संत चोखामेळा यांच्या अभंगापासून झालेली दिसते. तत्कालीन संत कान्होपात्रा ही दलित वर्गातील स्त्री संत आपला देह सुंदर आहे परंतु तो पवित्रच रहावा यासाठी मी सदैव धडपडली परंतु आपले पावित्र्य भंग होणार अशी परिस्थिती दिसू लागल्यावर ती विठ्ठलाला विनंती करते नि म्हणते,

'पुरविली पाठ न सोडी खळ | अधम चांडाळ पापराशी ||
वारिता नायके दुष्ट दुराचार | काय करु, विचार पांडुरंग ||
तु माय माऊली जगाची जननी | म्हणविणी मिठी चरणी घाली ||
त्रिनवी कान्होपात्रा जोडोनिया हात | आता देह अंत समय आला ||१||[१]

वाईट वृत्तीची माणसे माझा पाठलाग करीत आहेत. माझ्या देहाची विटंबणा होणार याची खंत कान्होपात्राला वाटते म्हणून ती विठोबाला रक्षण करण्यास विनंती करते. त्यांच्या एकूण अभंगरचनेत त्यांनी आपले जीवनचरित्रच रेखाटले असून विठ्ठल दर्शनाचा आनंद, यातिहिनतेची खंत, उपदेश , नाममहात्म्य, संत दर्शनाची फलश्रुती ज्ञानेश्वरा विठ्ठलाचा आदर इ. गोष्टी व्यक्त झालेल्या दिसतात.[२]

यातिहितेंचा भाव संत कान्होपात्रा
मी तो आहे यातिहीन | न कळे काही आचरणा ||
मज अधिकार नाही | भेटी देई विठोबाई ||[३]

माझी जान हीन असल्याने मी भक्ती मार्ग व ईश्वर स्मरण कसे करु. मला भक्तीचा अधिकार नाही अशी खंत त्या व्यक्त करतात.

2016-17B27

Scanned with CamScanner

MGSM's Arts, Science & Commerce College Chopda

Cover page, Content page and First page with ISBN Numbers etc of Papers Sought in the DVV Findings for the Year 2017-18

MGSM's Arts, Science & Commerce College
Chopda

Cover page, Content page and First page with ISBN Numbers etc of Papers Sought in the DVV Findings for the Year 2018-19

Publish chapter in Book

प्रादेशिक बोलींचे भाषाविज्ञान

Prashant

डॉ. संजय लोहकरे

2018-19 G10

Scanned with CamScanner

प्रादेशिक बोलींचे भाषाविज्ञान

© संजय यशवंत लोहकरे
केळी ओतूर, ता. अकोले, जि. अहमदनगर-४२२६१०
मो. ९६५७५४९०७६
E-mail : phadki@rediffmail.com

प्रकाशक व मुद्रक : रंगराव पाटील
कार्यालय : प्रशांत पब्लिकेशन्स, ३, प्रताप नगर, श्री संत ज्ञानेश्वर मंदिर रोड,
नूतन मराठा महाविद्यालयाजवळ, जळगाव ४२५००१.
दूरध्वनी : (०२५७) २२३५५२०, २२३२८००
ईमेल : prashantpublication.jal@gmail.com
प्रथम आवृत्ती : जानेवारी, २०१९ ISBN : ९७८-९३-८८७६९-११-२
अक्षरजुळवणी : प्रशांत पब्लिकेशन्स मूल्य : ₹ ५५०

या पुस्तकाचे सर्व अधिकार प्रकाशकांनी स्वत:कडे राखून ठेवलेले आहेत. लेखांचे अधिकार प्रकाशक आणि संबंधित लेखकाधीन समान असून शोध निबंधातील मते ही संबंधित लेखाच्या लेखकांची वैयक्तिक मते आहेत. त्या मतांशी संपादक व प्रकाशक सहमत असतीलच असे नाही.

Prashant

या पुस्तकातील कोणताही मजकूर, कोणत्याही स्वरूपात वा माध्यमात पुनर्प्रकाशित अथवा संग्रहित करण्यासाठी लेखक आणि प्रकाशक दोघांचीही लेखी पूर्वपरवानगी घेणे बंधनकारक आहे.

www.prashantpublications.com

Scanned with CamScanner

महाराष्ट्रातील आदिवासी कोकणी/कोकणा बोलीचा भाषाशास्त्रीय अभ्यास

प्रा. मधुचंद्र लक्ष्मण भुसारे

आज आदिवासी जमातीचा विचार केला तर भारतात एकूण ४२७ जमाती आहे. १९८१ च्या जनगणनेनुसार त्यांची लोकसंख्या देशाच्या एकूण लोकसंख्येच्या [illegible] होती. १९९१ साली या जमातींची लोकसंख्या ७.८३% आणि २००१ मध्ये [illegible] होती. अनुसूचित जमातीची सर्वात जास्त लोकसंख्या लक्षद्विप (९४.५१%), [illegible] (९४.४६%), नागालँड (८१.१५%), मेघालय (८५.९४%), अरूणाचल प्रदेश (६४.[illegible]) अशी आहे. तर मध्य प्रदेशात (२०.२७%), गुजरात (१४.७६%) म्हणजेच [illegible] भारतात आदिवासी लोकसंख्येचे कैंद्रिकरण झाले असल्याचे प्रत्ययास येते.[1] महाराष्ट्रातील आदिम जमातीचे वसतीस्थान सह्याद्री, सातपुडा, विंध्य या पर्वतरांगामध्ये असल्याचे दिसून येते. प्रामुख्याने आदिवासी कोकणी जमात ही ठाणे, पालघर, नाशिकमधील पेठ, सुरगाणा, हरसूल, कळवण, बागलाण, सटाणा, धुळे मधील साक्री, नंदुरबार जिल्ह्यातील [illegible] तळोदा, नवापूर या पट्यात आढळते. धुळे आणि नंदुरबार हे लागूनच असलेले दोन जिल्हे त्यामुळे त्यांच्यात भाषिक व्यवस्था थोड्याफार फरकाने पाहिली तर समान दिसते. नाशिक जिल्ह्यातील पेठ, सुरगाणापासून या तालुक्यातील बोली इतर भाषांच्या प्रभावापासून [illegible] असल्याचे काही अभ्यासक म्हणतात. आदिवासी जमातीची बोली ही मौखिक परंपरेची मोठी देणगी आहे. भारतात व महाराष्ट्रात अनेक आदिवासी जमाती आहेत. त्यांच्या बोलीभाषांमध्ये प्रचंड वैविध्य आढळते. अशा आदिवासी जमातीची संकल्पना स्पष्ट करणे गरजेचे असल्याचे दिसते.

'आदिवासी' व्याख्या व संकल्पना :

१) ए.बी. बर्धन यांच्या मते,[2] 'आदिवासी किंवा जमात' म्हणजे विकासाच्या एका विशिष्ट टप्प्यावर असलेली सामाजिक, सांस्कृतिक घटकांची स्थिती ही सांस्कृतिक व मानसिकदृष्टीने आपला पूर्वापार वारसा जपणारी, तसेच स्वजाती विवाहप्रथा पाळणारी असते. त्याचप्रमाणे मुजूमदार हे आदिवसींचे वर्णन करताना म्हणतात, 'सारख्या नावाने ओळखला जाणारा कुटुंबाचा किंवा गटांचा समुदाय, ज्यातील सदस्य सारख्या भूभागात

Scanned with CamScanner

IOSR Journal of Engineering (IOSRJEN) **www.iosrjen.org**
ISSN (e): 2250-3021, ISSN (p): 2278-8719
Vol. 09, Issue 4 (April. 2019), ||S (II) || PP 51-57

Influence of Gd Substitutionon Different Properties of ZnO Nanoparticles

U. P. Gawai[1], A. R. Patil[1], T. B. Sonawane[2], V. R. Huse[3] and M. R.Bodke*[2]
[1]*Department of Physics, DDSP, Arts, Commerce and Science College Erandol, Jalgaon-425109.*
[2]*Depatment of Electronic Science, Modern College of Arts Science and Commerce, Shivajinagar, Pune-411005..*
[3]*MGSMs Arts Science and Commerce College, Chopda, Jalgoan - 425107.*
Corresponding Author: M. R. Bodke
Email: milindbodke@gmail.com

Abstract: Gd substituted ZnO nanoparticles were derived by sol-gel autocombustion technique to explore structural, morphological and optical properties. Studies with the Gd concentrations of 1 at%, 3 at% and 5 at% have been done. X-ray diffraction spectroscopic study depicts the hexagoanl struture and it is also confirmed by Transmission electronmicroscopy (TEM). Energy band gap study reveals red shift for 1at%, 3 at% and due to quantum confinement effect Gd doped ZnO nanoparticles shows blue shift for 5 at%. Energy dispersive technique and X-ray photoelectron spectra's were used to examine the elemental compositions as well as existance of Gd^{3+} ion in as synthesised samples.XPS spectra of 5 at% Gd doped ZnO depicts Gd3d with spin orbit splitting and Gd4d overlapping peaks centered at 140.62eV.

Keywords: Crstallographic Study, Hexagonal structure,Photoelectron, TEM.

Date of Submission: 02-04-2019 Date of acceptance: 17-04-2019

I. INTRODUCTION

Now a day the researchers are attracted towards the nanoscience of materials. They are working on the physical and chemical properties of nanomaterials in order to obtain new findings that are useful to society at large. The Zinc Oxide (ZnO) is one of the interested diluted magnetic semconductor. It has large direct band gap 3.4eV and binding energy 60 meV at room temprature[1]. Due to this, it is used in fabrication of UV light detectors, Solar cells, LED's and optoelectronic devices[20].It can be tuned using diferent dopants to get the desired properties suitable for different applications.

Researchers reported many advantages of rare earth metal doped ZnO nanoparicles. Among them doping of Gd ions into ZnO enhances the conductivity because holes in Gd are more active than electrons[2]. The potential of Gd:ZnO has been reported in photocatalyst and ferromagnetic properties[21]. Its optical and magnetic properties can be trimmed to construct high density storage media.

Synthesistechniqueslike chemical vapour deposition [3], spray pyrolysis [4], organometallic precursor route [5], hydrothermaltechnique [6], conventional sol–gel method [7],sol-gelautocombustion [8], chemical coprecipitation [9], and pulse laser deposition[10] etc are available for the synthesis of ZnOnanostrutures with various morphology and size. Among the above sol-gel autocombustionis one of the mostattractivetechniquetosynthesizeZnOnanoparticles on largescale and affordablecost [11].

II. EXPERIMENTAL

Analytical grade chemicals used for the synthesis of undoped and Gd doped ZnO nanocrystals. Zinc nitrate $Zn(NO_3)_2$ as a source of zinc, Gadolinium trinitrate hexahydrate $Gd(NO_3)_3.6H_2O$ as a source of Gadolinium, NaOH and N-N dimethylamine as a solvent. Appropriate amounts of zinc nitrate (1-x mol) and Gadolinium trinitrate hexahydrate (x mol) were dissolved in the 100ml solution of NaOH and N, N dimethylamine separately. These solutions were stirred for two hours at 40 ^{0}C. Once the clear solutions were obtained, Gadolinium trinitrate hexahydrate solution was added drop wise manner in Zinc nitrate solution and the resultant mixture wasstirred for2 hours at 180 ^{0}C to form gel. By continuous heating, the gel gets converted into foam and combustion takes place leaving behind final product. Obtained products were ground and sintered at 400^{0}C temperature.The final products were characterized by using different spectroscopes and analytical instruments.

XRD patterns were recorded on a Bruker AXS D8 Advance powder diffractometer ($CuK_{\alpha 1}$ X-ray tube). Fourier transform infrared (FT-IR) transmittance spectrum was obtained with Bruker Vertex 70 spectrometer. UV-Vis absorption spectrum was taken on Perkin Elmer lambda-950 UV-Vis spectrophotometer. Transmission

MGSM’s Arts, Science & Commerce College Chopda

Cover page, Content page and First page with ISBN Numbers etc of Papers Sought in the DVV Findings for the Year 2019-20

Impact Of COVID – 19 Pandemic On Human Health In India

Dr. Hanumant Gopalrao Sadafule
Assistant Professor - Department of Zoology,
M.G.S.M's. Arts, Science, Commerce College, Chopda,
Jalgaon- 425107 Maharashtra State, India.

Abstract:

Coronavirus is expected to present both opportunities and challenges to Indian manufacturers to all, while trade with China is expected to be hit. Coronavirus outbreak was first reported towards the end of 2019 and has now been declared a pandemic by the World Health Organization (WHO). Worldwide countries are responding differently to the virus outbreak. A delay in detection and response has been recorded in China, as well as in other major countries, which led to an overburdening of the local health systems. On the other hand, some other nations have put in place effective strategies to contain the infection and have recorded a very low number of cases since the beginning of the pandemics. Initial estimates of the impact of Coronavirus on India's trade, but likely to increase given the global spread. COVID‑19 is a highly contagious disease and spreads rapidly overwhelming the best health systems in the world and devastating the best performing economies. Super spreader events (SSEs) play an important role in accelerating the spread of the epidemic.COVID-19 affects different people in different ways. Most infected people will develop mild to moderate illness and recover without hospitalization.

***Keywords**: COVID, Health, Contagious, People, Epidemic.*

Introduction:

Coronavirus Disease (COVID‑19) has been designated as a public health emergency of international concern by the World Health Organization on January 30, 2020. While the early beginning of the COVID‑19 outbreak occurred in December 2019 in the Hubei province of China, there has been unprecedented rise, since then, in the number of COVID‑19 affected people across the globe leading to the declaration of COVID‑19 as a pandemic on March 11, 2020. While the primary focus has been placed on the development of COVID‑19 specific vaccine, identification of COVID‑19 positive cases, quarantining suspected individuals and close contacts of the affected, and developing strategies for mass screening, the psychological impact of COVID‑19 on the general public was given little attention. With COVID‑19 swiftly evolving globally, a substantial degree of fear is induced among the public. It is estimated that the magnitude of anxiety and stress, depression levels, and suicidal inclinations would rise as a consequence of the psychological burden posed by COVID‑19 associated fear.

Impact of Coronavirus in Maharashtra has recorded some of the highest cases of COVID-19 in Pune and Mumbai. The first infected in Pune were a couple who returned from Dubai. They were admitted to the Naidu Infectious Disease Hospital for treatment. The Drug Controller General of India has granted approval to the Indian Council of Medical Research to use a combination of lopinavir and ritonavir in the event of the Coronavirus disease in India turns into a public health emergency, reported the Economic Times.

And also Reproduction is a basic human right and so is the access to contraception. The COVID‑19 pandemic is showing a negative effect on the production and transportation of contraceptive commodities, resulting in an unmet need for modern contraceptives and hence unintended pregnancies. Apart from this, many women with unwanted pregnancy are being denied medical and surgical options of abortion since there is a debate if abortion should be considered as an essential health service.

Material and method:

According to the World Health Organization (WHO), there are no vaccines or specific antiviral treatments for COVID -19. On 1 May 2020, The United states gave emergency use authorization to the antiviral remdesivir for people hospitalized with severe COVID – 19. The World Health Organization declared the COVID- 19 outbreak a public health emergency of international concern on 30 January 2020 and a pandemic on 11 March 2020. Local transmission of the disease has occurred in most countries across all six WHO regions.